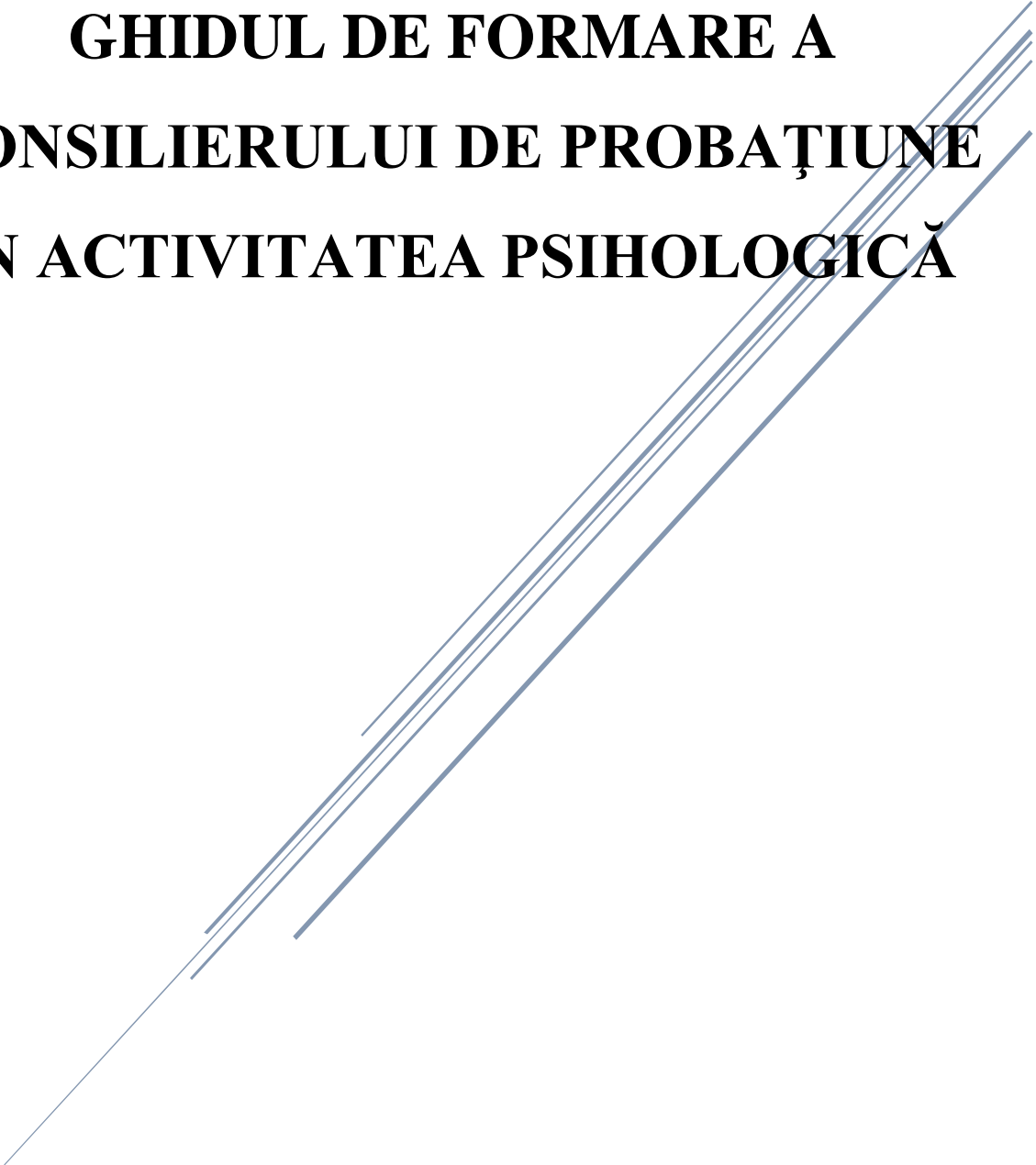

**GHIDUL DE FORMARE A
CONSILIERULUI DE PROBAȚIUNE
ÎN ACTIVITATEA PSIHOLOGICĂ**

CHIȘINĂU 2018

CUPRINS:

Introducere	2
I. Asistența și consilierea psihosocială acordată subiecților probațiunii în vederea resocializării	3
1.1 Conceptul de asistență și consiliere	3
1.2 Etapele consilierii	3
1.3 Formele de consiliere.....	5
1.4 Procesul de evaluare psihosocială a subiecților probațiunii.....	6
1.5 Riscul de recidivă.....	8
1.6 Planul de intervenție (plan de probațiune)	9
1.7 Profilul psihologic al subiecților probațiunii: minor, adult (bărbat, femeie).....	11
II. Metode și tehnici de colectare a informațiilor relevante consilierului de probațiune în activitatea psihologică	16
2.1. Documentarea.....	16
2.2. Observația.....	17
2.3. Întrevederea.....	18
2.4. Interviu.....	18
2.5 Convorbirea telefonică.....	26
Programe probaționale necesare procesului de resocializare a subiecților probațiunii	26
3.1 Program de asistență psihosocială la etapa prezentințială (individualizat)	27
3.2 Programe cognitiv-comportamentale.....	27
3.3 Programe pentru reducerea agresivității.....	29
3.4 Programe de intervenție psihoeducativă pentru consumatori de substanțe.....	34
3.5 Program de intervenție pentru pregătire către liberare a condamnaților.....	35
3.6 Programe pentru dezvoltarea abilităților sociale.....	36
CAPITOLUL IV. Formarea și valorificarea parteneriatelor în activitate psihologica a consilierului de probațiune	36
4.1 Rețeaua instituțiilor psihologice competente în soluționarea diverselor probleme.....	36
4.2 Atribuțiile SAP.....	38
4.3 Atribuțiile Psihologului școlar.....	40
4.4 Relația dintre serviciu și criză.....	41
ANEXE	46
BIBLIOGRAFIE	56

INTRODUCERE

Acest ghid a fost elaborat în scopul realizării Planului de acțiuni pentru implementarea Strategiei de dezvoltare a sistemului de probațiune pentru anii 2016-2020 aprobată prin Hotărârea de Guvern nr. 1015 din 01.09.2016 și este adresat consilierilor de probațiune din cadrul Inspectoratului Național de Probațiune.

Ghidul cuprinde patru secțiuni. Prima parte prezintă informații cu caracter teoretic despre activitatea psihologică a consilierului de probațiune, asistența și consilierea psihologică acordată subiecțului probațiunii în vederea resocializării.

În a doua secțiune a ghidului sunt prezentate metode și tehnici de colectare a informațiilor relevante consilierului de probațiune în activitatea psihologică, cum ar fi documentarea, observația, convorbirea telefonică, interviul, consilierea, Interviul Motivațional.

În a treia secțiune sunt prezentate programele probaționale necesare procesului de resocializare subiecților probațiunii și sunt descrise fiecare după scop și grupul țintă.

De asemenea s-a descris formarea și valorificarea parteneriatelor în activitatea psihologica a consilierului de probațiune.

Activitățile sugerate folosesc experiența și cunoștințele specialiștilor și se bazează pe capacitatea profesioniștilor de a gestiona problemele sensibile care pot apărea în abordarea temelor propuse.

I. Asistența și consilierea psihosocială acordată subiectului probațiunii în vederea resocializării

1.1 Conceptul de asistență și consiliere.

După prima întrevedere și după studierea cazului, consilierul de probațiune stabilește necesitatea unei intervenții de asistență sau consiliere. În caz de necesitate se planifică măsurile corespunzătoare.

Activitatea de asistență și consiliere urmărește:

- Schimbarea comportamentului infracțional prin conștientizarea de către subiectul probațiunii a faptei săvârșite, a consecințelor acesteia și asumarea responsabilității pentru fapta comisă;
- Motivarea subiectului probațiunii în dezvoltarea responsabilității și autodisciplinei, elaborarea și derularea unor programe eficiente de asistență și consiliere, în funcție de nevoile identificate ale subiectului probațiunii.
- Sprijinirea subiectului probațiunii în vederea satisfacerii unor nevoi speciale referitoare la educație, pregătirea profesională, locul de muncă, locuință, grupul de prieteni etc.

Asistarea este un demers specializat de acordare a ajutorului de către o persoană specializată unei alte persoane aflate în imposibilitate momentană sau permanentă de a-și rezolva problemele, prin facilitarea accesului la resursele comunității.

Consilierea este o metodă care facilitează cunoașterea, dezvoltarea, acceptarea emoțională, maturizarea și mobilizarea optimă a resurselor personale în vederea formulării și rezolvării unor probleme specifice și luării unor decizii prin utilizarea optimă a relației interpersonale consilier-subiect al probațiunii. Consilierea este o acțiune desfășurată individual sau în grup, orientată spre dezvoltarea personală, sprijin în situație de criză, ajutor psihoterapeutic, rezolvarea problemelor. Referitor la locul consilierii, se susține importanța desfășurării acestei acțiuni în biroul consilierului, dar se acceptă și în alte spații.

1.2. Etapele consilierii

Etapa I-a – conștientizarea problemei

La această etapă subiectul probațiunii trebuie să-și spună: ” Am o problemă, trebuie să fac ceva în legătură cu situația mea.” Dacă oamenii care au probleme refuză să le recunoască, nu vor fi motivați pentru a face eforturi de a schimba. Pentru persoanele care neagă existența problemei, schimbări constructive nu pot să apară. Consilierul trebuie să găsească o cale să convingă subiectul probațiunii că problema există.

Etapa a II-a – relația cu consilierul

Pentru a avea o consiliere eficientă, subiectul probațiunii trebuie să ajungă la punctul în care gândirea lui va funcționa astfel: ”Cred că consilierul mă va ajuta”.

Recomandări pentru crearea unei relații constructive:

- Stabilirea unei atmosfere confortabile, neamenințătoare, în care subiectul probațiunii trebuie să se simtă în siguranță pentru ași comunica în totalitate problemele, simțindu-se acceptat ca persoană;
- În contactele inițiale cu subiectul probațiunii, consilierul de probațiune trebuie să se prezinte ca o persoană înțelegătoare, care poate să-i ajute pe cei ce au nevoie și ajutor și căreia îi pasă de sentimentele subiectului probațiunii;
- Consilierul de probațiune trebuie să fie calm, serios atunci când subiectul probațiunii își dezvăluie problemele;
- Consilierul de probațiune trebuie să dea dovadă de respect pentru valorile subiectului probațiunii și să nu încerce să-ți impună propriile principii și valori;
- Valorile care funcționează pentru consilierul de probațiune pot să nu fie potrivite pentru o altă persoană într-o altă situație;
- Comportamentul consilierului de probațiune cu subiectul probațiunii trebuie să fie de la egal la egal;
- Consilierul va folosi cuvinte pe care subiectul probațiunii le înțelege și care nu-l ofensează;
- Consilierul de probațiune va păstra confidențialitate acelor relatate de subiectul probațiunii.

Etapa a III-a – motivația

Subiecții probațiunii trebuie aduși la situația de a-și spune: ”Cred că pot să-mi îmbunătățesc situația, doresc să fiu mai bun”. Dacă un subiect al probațiunii nu este motivat să se schimbe, schimbarea nu poate avea loc. Consilierul de probațiune trebuie să încerce să-i motiveze pe oamenii aptici sau descurajați.

Etapa a IV-a – conceptualizarea problemei

Pentru ca o consiliere să fie eficientă, subiectul probațiunii trebuie să recunoască: ” Problema mea nu este neobișnuită, dar are componente specifice ”. Pentru a ajuta subiectul probațiunii să-și conceptualizeze problemele, consilierul de probațiune trebuie să exploreze în totalitate problemele împreună cu subiectul probațiunii.

Etapa a V-a- explorarea strategiilor de rezolvare

După ce o problemă este analizată în profunzime, următorul pas este considerarea soluțiilor alternative. Rolul consilierului de probațiune este să indice alternativele posibile și apoi să exploreze cu subiectul probațiunii avantajele, dezavantajele și consecințele. Fiecare subiect al probațiunii este

unic și la fel sunt și problemele lui. Ceea ce funcționează pentru un subiect al probațiunii, poate fi total nepotrivit pentru altul. Subiectul probațiunii trebuie să conștientizeze că există mai multe căi de rezolvare.

Etapa a VI-a selecția strategiei

După ce consilierul de probațiune și subiectul probațiunii au discutat efectele și consecințele strategiilor posibile, este esențial ca subiectul probațiunii să facă concluzia că: ” Cred că această cale mă va ajuta și doresc să încerc”. Dacă un subiect este indecis sau refuză să facă o alegere cinstită a unei căi de acțiune, schimbarea constructivă nu se va produce.

Etapa a VII-a – Implementarea strategiei

Consilierea va avea succes numai dacă un subiect al probațiunii își urmează hotărârea de a încerca o soluție și conchide:”Această metodă începe să mă ajute”. Dacă un subiect al probațiunii își alege calea, dar își spune:”Eu nu cred că metoda ast mă va ajuta”, consilierea nu are efect. Dacă se întâmplă aceasta, cauzele trebuie investigate și posibil trebuie încercată altă soluție.

Etapa a VIII-a – evaluarea

Dacă schimbarea constructivă este aptă pentru a fi de lungă durată sau permanentă, subiectul probațiunii trebuie să tragă concluzia:” Deși calea aceasta mi-a luat mult timp și efort, a meritat!”. Pe de altă parte, dacă concluzia este:” Această cale m-a ajutat puțin, nu merită să mă sacrific!”, atunci consilierea nu este eficientă și trebuie schimbat cursul acțiunii aplicate. Consilierul de probațiune trebuie să transfere cazul sau să discute cu un alt consilier de probațiune (psiholog), în oricare din situațiile următoare:

- Dacă simte că nu este capabil de empatie față de respectivul subiect al probațiunii;
- Dacă crede că subiectul probațiunii alege o alternativă greșită;
- Dacă simte că problema este de așa natură, încât nu este în stare să ajute subiectul probațiunii;
- Dacă o relație funcțională nu se poate stabili.

1.3 Formele de consiliere

Există în practică diverse forme de consiliere:

Consilierea cuplului – în societatea modernă, confruntată cu tot mai multe schimbări de ordin social – economic și moral, nu de puține ori cuplurile apelează la consilier în vederea depășirii perioadelor dificile pe care le traversează.

Consilierea în grup – utilizată atunci când mai multe persoane se confruntă cu o problemă comună și consilierul crede că o poate rezolva mai ușor, dacă procesul consilierii este parcurs împreună cu cei care au dificultăți similare (ex: dependența de alcool). În cadrul grupului subiectul probațiunii simte susținerea celorlalți, observă că nu este singurul care are o perioadă dificilă.

Consilierea sistemică – acest tip de consiliere plasează subiectul probațiunii în mijlocul unui sistem de relații (comunitare, profesionale, familiale etc.), considerînd că dificultățile intervin atunci cînd aceste relații sunt afectate, iar intervenția trebuie să aibă în vedere fiecare componentă a sistemului de relații.

Consilierea de gen – specialiștii care oferă acest tip de consiliere consideră că bărbații au moduri diferite de abordare a problemelor, în comparație cu femeile, și astfel, consilierea trebuie să urmărească anumiți pași pentru femei și alții pentru bărbați.

RECOMANDĂRI:

1. Mulți consilieri de probațiune comit greșeala de a sugera de a sugera soluții de îndată ce problema este indicată, fără să cerceteze în profunzime;
2. La cercetarea în profunzime, consilierul de probațiune și subiectul probațiunii trebuie să țină cont de importanța problemei, de cînd există ea, de capacități fizice și mentale ale subiectul probațiunii pentru a le rezolva.
3. Cînd principala problemă este identificată, sunt de obicei identificate și subproblemele ce trebuie explorate.
4. Într-o situație cu o multitudine de probleme, modul cel mai bun de a decide probleme ce trebuie prima rezolvată este ca consilierul să întrebe subiectul probațiunii care este percepută de el ca fiind cea mai presantă. Dacă problema poate fi rezolvată, începeți să o explorați în profunzime. Succesul în rezolvarea unei subprobleme va crește încrederea subiectului probațiunii în consilier și va face relația mai trainică.

1.4 Procesul de evaluare psihosocială a subiecților probațiunii

Evaluarea este o parte esențială, ce acționează ca o etapă pregătitoare, stabilind o bază fermă pe care se vor clădi celelalte etape ale activității de probațiune. Ea precede orice demers de intervenție psihosocială și trebuie reținut că este un proces ciclic, desfășurându-se pe toată perioada lucrului cu subiectul probațiunii, indiferent de forma pe care o va lua intervenția, respectiv, este necesară o permanentă reevaluare a subiectului probațiunii, în funcție de schimbarea circumstanțelor.

În literatura de specialitate întîlnim trei tipuri de evaluare utilizate în activitatea de probațiune: *inițială, continuă și finală*.

Evaluarea inițială

Evaluarea realizată prin colectarea de informații de la beneficiar:

- Istorie personală – nume și prenume, vîrstă, starea sănătății, eșecuri semnificative, pierderi (părinți, bunici), dificultăți de învățare, impulsivitate, valori etc.

- Familie – relații de familie, tip de disciplinare, atașament, izolare socială, satisfacție maritală etc.
- Condiții de locuit, venituri, vecinătate etc.
- Dependență de alcool, droguri, jocuri de noroc;
- Școala – succes sau eșec, abandon;
- Prieteni – modele de comportament; stil de viață – asumarea de riscuri, contacte cu persoane deviante, petrecerea timpului liber;
- Locul de muncă – stabilitatea de muncă, satisfacție, calificări etc.

Evaluarea realizată prin colectarea de informații de la alte surse:

- Părinți-modele de educație, atașament, interes/dezinteres;
- Persoana sau instituția în supravegherea căreia se află subiectul probațiunii;
- Cadre didactice și documente școlare – contactarea administrației instituției de învățământ, analiza catalogului;
- Loc de muncă;
- Medici, psihologi, asistenți sociali și alți specialiști - contactarea specialiștilor în evidența cărora se află subiectul probațiunii.
- Vecini, grup de prieteni și alte surse relevante în cauză – atitudinea comunității față de subiect.

Stabilirea diagnozei sociale

Este faza în care se sistematizează și se analizează informațiile obținute în urma investigației sociale. Consilierul de probațiune își formează o concluzie despre modul de abordare a cazului și stabilirea priorităților atât sub aspectul problemelor, cât și al necesităților.

Evaluarea continuă a situației

Constă în măsurarea efectelor produse de punerea în aplicare a planului de intervenție. Din evaluare pot deriva două situații: fie continuarea intervenției pe baza unui plan renegociat și mai bine adaptat situației, fie renunțarea definitivă la intervenție, în virtutea reușitei sau a eșecului total.

Evaluarea finală

Se determină dacă planul de intervenție stabilit a fost eficient, dacă problema subiectului poate să funcționeze eficient în continuare fără sprijinul unor profesioniști.

Finalizarea intervenției

Este momentul în care una dintre persoanele implicate (sau toți împreună), consideră că obiectivele propuse au fost atinse sau că, dimpotrivă, acțiunea de asistență a eșuat, fără șanse de reușită în viitor.

1.5 Riscul de recidivă

Se face pe baza unor caracteristici sau factori regăsiți la nivelul subiectului care influențează sau pot influența comportamentul într-un sens pozitiv sau negativ. Factorii la care se raportează evaluarea riscului de recidivă pot fi statici sau dinamici.

Factori statici: factorii care pot fi definiți drept caracteristici identificate pe cale statistică la majoritatea persoanelor care aparțin unui grup sau unei populații-țintă și pe baza cărora se fac predicții referitoare la comportamentul unei persoane care aparține unui asemenea grup. Exemplu, remarcându-se din punct de vedere statistic că persoanele care au comis infracțiuni sunt cu preponderență de sex masculin, se poate prezice că un individ, în virtutea faptului că este bărbat, reprezintă o probabilitate mai mare de a comite o infracțiune.

Factorii dinamici: Mult mai importanți decât factorii statici sunt cei dinamici. Aceștea reprezintă anumite aspecte ale vieții subiectului probațiunii aflate în transformare sau care se pot schimba și care influențează riscul de a comite noi infracțiuni. Aceste aspecte pot fi modificate prin intervenție. Plecând de la aspectele din viața subiectului probațiunii care stau în spatele acestor factori, se poate stabili care sunt nevoile/problemele vizate pentru intervenție, dar și care sunt obiectivele intervenției și modalitatea de realizare a ei. Veniturile, relațiile dintre membrii familiei, nivelul de educație, consumul de alcool sunt doar câțiva dintre factorii dinamici care au semnificație în raport cu comportamentul infracțional.

Factorii statici și dinamici pot fi la rândul lor protectivi sau favorizanți în raport cu comportamentul infracțional. *Factorii protectivi* sunt acei factori care, dacă se regăsesc la nivelul unei persoane, scad probabilitatea ca perspectiva persoană să mai comită infracțiuni. Ca exemplu pot servi existența unui loc de muncă stabil care constituie un factor inhibitor al comportamentului infracțional, întrucât se pleacă de la premisa că veniturile obținute prin munca prestată permit, într-o anumită măsură satisfacerea nevoilor individului, are loc o anumită conformare la autoritate, persoana este în contact cu valorile sociale, există un statut social pe care acesta dorește să și-l păstreze, se reduce disponibilitatea pentru aplicarea în activități infracționale. *Factorii favorizanți* sunt cei care, dacă sunt identificați la nivelul unei persoane, determină o probabilitate crescută ca acea persoană să comită o infracțiune. Prin contrast cu exemplul anterior, putem constata că absența unui loc de muncă constituie un factor favorizant, întrucât persoana poate adopta căi ilegale de obținere a unor venituri necesare pentru satisfacerea trebuințelor proprii, ea scapă "cenzurii" soaiale, influența valorilor sociale asupra sa se diminuează, nu are mult de pierdut din punct de vedere al statutului social, dispune de mult timp liber care poate fi investit în activități infracționale etc.

Modalitatea de estimare a timpului liber

Presupune, în primul rând, identificarea factorilor statici și dinamici, protectivi și favorizanți prin analiza informațiilor culese prin interviu și prin alte modalități. Acești factori sunt evaluați din punct de vedere calitativ, ceea ce înseamnă că fiecărui factor trebuie să i se aprecieze și determine ponderea și semnificația pe care o are în raport cu comportamentul infracțional. Aceasta înseamnă că evaluarea nu trebuie să se realizeze în funcție de numărul acestora, ci în funcție de importanța lor. Spre exemplu, deși pot exista numeroși factori protectivi, un singur factor favorizant, cum ar fi dependența de droguri, face ca riscul de a comite noi infracțiuni să crească semnificativ.

1.6 Planul de intervenție (plan de probațiune)

După determinarea problemelor subiectului probațiunii și evaluarea riscului de recidivă, consilierul de probațiune elaborează planul de probațiune pe care împreună cu dosarul personal al subiectului probațiunii, le prezintă șefului biroului de probațiune. Ultimul verifică dacă planul este întocmit în conformitate cu cerințele indicate mai sus și dacă da, aprobă planul. Dacă planul nu conține măsurile necesare privind resocializarea subiectului probațiunii, nu prevede acțiuni de rezolvare a problemelor, cu indicațiile corespunzătoare, șeful biroului de probațiune restituie planul de probațiune consilierului de probațiune, care după perfecționare îl prezintă pentru aprobare.

Conținutul planului de intervenție (planului de probațiune):

I. Introducere

Primul capitol conține date de constatare și evaluare: numele, prenumele, data și locul nașterii persoanei condamnate sau minorului, infracțiunea săvârșită și numărul hotărârii /ordonanței; sancțiunea aplicată, obligațiile stabilite, perioada de supraveghere, menționându-se data începerii și încetării acesteia, numele și prenumele consilierului de probațiune, nevoile sau problemele identificate, riscul săvârșirii unor noi infracțiuni.

Este un capitol important al planului, întrucât determinarea precisă a nevoilor sau problemelor cu care se confruntă subiectul probațiunii ajută la estimarea riscului de comitere a noilor infracțiuni, precum și stabilirea direcției de intervenție în cazul său. Riscul de comitere a noilor infracțiuni și pericolul social pe care îl reprezintă subiectul probațiunii este însă factorul esențial care va determina frecvența întrevederilor, deși prioritară va fi întotdeauna hotărârea/ordonanța, acestea având valoare executorie.

II. Activitățile de intervenție

La elaborarea și realizarea planului de intervenție (probațiune), este necesar să ținem cont de următorul moment: intervenția se realizează cu subiectul probațiunii și în lipsa acestuia.

Măsurile de intervenție se planifică, reieșind din specificul situației:

a) pe durată scurtă, constă în furnizarea unui ajutor imediat subiectului probațiunii și familiei (de exemplu: încadrarea în câmpul muncii etc), pentru a depăși situația de criză și pentru a crea premise unor procese adaptive viitoare;

b) pe durată lungă, prevede rezolvarea cazului cu o problemă complexă, cu aspecte de ordin educativ și incapacitate de adaptare socială a subiectului probațiunii.

Dimensiunile (nivelurile) planului de intervenție

1. Nivelul rețelei sociale

Consilierul de probațiune include în plan un șir de acțiuni în vederea consolidării rețelei sociale în jurul beneficiarului și a familiei sale, cum ar fi:

- stabilirea legăturilor cu familia și mediul social al beneficiarului (serviciul, vecinii, prietenii, profesioniștii din serviciile sociale);
- determinarea poziției beneficiarului în rețeaua socială: activă, pasivă, neutră;
- identificarea lipsurilor din rețeaua de sprijin și nevoilor de sprijin;
- identificarea resurselor prin care familia își poate atinge obiectivele;
- sensibilizarea membrilor rețelei asupra situației beneficiarului;
- mobilizarea rețelei în jurul beneficiarului prin găsirea unei persoane de încredere.

Sprijinul social de care poate profita beneficiarul, de regulă, se referă la acțiunile întreprinse de alte persoane în scopul de a-l ajuta: de exemplu, sprijin afectiv –ascultarea exprimării unor sentimente și încurajarea; sprijin informativ – instruirea sau oferirea de informații sau sfaturi, ajutor acordat pentru a lua o hotărâre; sprijin material – împrumutarea de bani sau bunuri etc.

2. Nivelurile interinstituțional și multidisciplinar

Acest nivel de intervenție presupune implicarea mai multor organizații și specialiști din domeniul social în rezolvarea problemelor beneficiarului. Astfel, intervenția va necesita o conjugare a tuturor tipurilor de servicii existente la momentul respectiv:

- serviciile de caritate, pot fi oferite de către o persoană (vecin, rudă, profesor) ori de către o organizație caritabilă. Scopul acestor servicii constă în ajutorarea persoanelor ce sunt în situații limită, cum ar fi adăpostirea pentru o noapte sau oferirea unor ajutoare materiale;
- serviciile de reabilitare, vizează, în special, reabilitarea psihofizică a persoanelor încadrate în programele de recuperare. Spre deosebire de celelalte servicii, serviciile de reabilitare sunt realizate de către profesioniști din domeniile medical, juridic, psihologic și asistență socială;

- serviciile de sprijin, constau în formarea unei rețele de suport (rețeaua profesională, socială, familia lărgită) în jurul beneficiarului și al familiei sale în scopul de a-i asista în procesul de reabilitare. Spre deosebire de serviciile de caritate, serviciile de sprijin nu sunt ocazionale, ci bine organizate, orientate în timp, cu accent pus pe o mai mare individualizarea atenției acordate persoanei.

3. Nivelul individual

Elaborarea planului de intervenție la nivelul individual se bazează pe rezultatele investigației multidisciplinare a cazului: social, psihologic, medico-legal și juridic. Abordarea socială și psihosocială vizează radiografierea mediului familial, extrafamilial etc. Abordarea psihologică vizează diagnoza personalității, respectiv, a emoțiilor și sentimentelor. Abordarea medico-biologică include, la necesitate, investigații neuro-psihiatrice, iar uneori se impun investigații chirurgicale, precum și examinări somatoscopice. Abordarea judiciară are loc în situațiile ce țin de aspectele legale ale cazului.

1.7 Profilul psihologic al subiecților probațiunii:

Profilul psihocomportamental al minorului subiect al probațiunii

Adolescența – este o fază de restructurare afectivă și intelectuală a personalității, un proces de individualizare și diferențiere. La această etapă relațiile sociale ocupă un loc important. La vârsta adolescentă se formează valorile morale, montările sociale și se dobândesc atitudini către diferite interziceri morale și legale.

Actele delincvențe, săvârșite de minori și adolescent sunt dependente de stiluri educative defectuoase pe care le-au primit și care au pus amprente majore în procesul de formare a personalității.

Majoritatea minorilor subiecți ai probațiunii le lipsește aproape în totalitate experiența de viață, nu este construită pînă la sfîrșit opinia despre lume nu sunt formate mecanismele și strategiile adaptării, nu posedă formele și mecanismele comportamentului necesar pentru a rezolva multiple conflicte interne și externe etc. Acest lucru provoacă o neconcordanță între nivelul de cerințe și aspirații și cel de posibilități. Dorința de a trece peste aceste interdicții duce la utilizarea mijloacelor externe de simulare artificială a maturității, de exemplu : fumatul, vorbirea necenzurată, consumul de alcool, relații sexuale etc. Prin această obținere de independent, ei dobîndesc un caracter pervers, în mediile acestor minori domină agresivitatea, cinismul și forța. La unii minori se observă lipsa simțului datoriei și a maturității civice.

Comunicarea acestor minori, face ca astfel de calități morale ca cinstea, principialitatea, onoarea, prietenia, să capete pentru el un sens nul. La mulți minori este coborîță atitudinea despre personalitate proprie și de multe ori încearcă prin diferite metode să atragă atenție asupra persoanei proprii, demonstrînd superioritate asupra altora. Incapacitatea lor de ași analiza critic comportamentul propriu duce la aceea, că ei nu văd necesitatea de a schimba ori elimina aceste calități și deprinderi.

Carențele socio-educative explică limbajul sărac și argoul, caracteristic subculturii mediului ocazional sau mediului impus. Comunicarea este dominată de enunțuri scurte și simple fiind resimțit și un sentiment de nesiguranță.

O particularitate specifică a minorilor este pierderea rapidă a interesului față de o activitate, care nu-l interesează.

Apare tendința de a trăi cu ziua de azi și mulți cred că, totul se va aranja de la sine. La această categorie de beneficiari frecvent persistă refuzul de ași asuma responsabilitatea pentru faptele comise, au conflicte interioare nerezolvate, la unii nivelul de autoînvinuire este foarte mic. Pentru această categorie de vîrstă, actele comise sunt centrate mai frecvent pe acumularea materială.

Exemplu:

Minorul în vîrstă de 17 ani, originar din mediul urban provine dintr-o familie social-vulnerabilă și dezorganizată. Posedă doar studii primare. De la vîrsta de 14 ani a plecat de acasă. Prima infracțiune a comis-o pentru a se alimenta împreună cu "gașca". Mai apoi sub influența alcoolului, au urmat acțiuni infracționale din timp planificate, iar alcool servea pentru curaj. Nu conștientizează pe deplin pericolozitatea și gravitatea acțiunilor sale, susținînd că vrea o viață mai bună.

La minorii – subiecți ai probațiunii predomină sentimentul că nu sunt înțeleși, al singurătății și, în final orientarea acestora către grupul de prieteni dubioși. Astfel se favorizează intrarea lui în cercurile infracționale.

Similaritatea este cea mai evidentă tendință a minorului: el dorește să fie cît mai diferit de părinții lui, și prin urmare va căuta persoane care sunt ca el. Anume la această categorie de beneficiari se manifestă necesitatea de aderare la grupuri neformale, puternice dorințe de adeziune la normele și valorile grupului care le oferă un anumit scut de apărare. În cazul acestor minori are loc reîntoarcerea în cercul vicios, de aceea o parte din ei tind să ocupe un statut înalt, unde doresc să se manifeste, avînd necesitatea de autoafirmare și aceasta se realizează de cele mai multe ori asociat în grupuri sau gașcă (gașcă – grup format din 3- 9 persoane de obicei de același sex, rasă, statut socio-economic, care îi protejează intimitatea fiind intoleranți față de cei care gîndesc altfel), cu aceleași interese, atitudini. Alții se deosebesc printr-un comportament infantil, avînd o sugestibilitate mărită.

Exemplu:

Minorul în vîrstă de 16 ani, originar din mediul urban are studii profesionale neterminate. Consideră că în preluarea comportamentului delincvent l-a influențat gașca băieților mai mari de la școala profesională. « Am vrut să fiu ca ei, am simțit gustul puterii, am devenit membru al unui grup

criminal...Am fost nevoit...erau mai superiori și cereau să merg cu ei, eu doream să mă afirm . Baza ocupației erau furturile de buzunar. Noi toți eram o bandă».

De obicei minorii aceștea prezintă un tablou comportamental complex pe fondalul unei structuri a personalității dezarmonică, neechilibrată, cu o serie de componente serios afectate, cum sunt: motivational-afective; atitudinal relațional; volițional caracteriale; imaturizare afectivă și socială, rezistență redusă la frustrare, valoare crescută a agresivității și ostilității sunt trăsături ce completează profilul psihologic comportamental al ex-deținuților minori.

La ei se observă o atitudine negativă față de familie, problema de relaționare cu familia de origine. Aceasta se poate manifesta prin ură, răutate, agresivitate și învinuirea apropiaților de nereușitele lor.

Eșecul de școlarizare la această categorie desubiecți este redus, este des întâlnit eșecul școlar sau abandon. Nivelul de instruire al minorilor este destul de scăzut, din cauza timpului nevalorificat în trecut, a abandonului școlar timpuriu. Mulți dintre ei au un nivel jos de școlarizare sau chiar sunt analfabeți.

Nivelul cultural-educativ redus al persoanelor liberate, îndeosebi în rândurile recidiviștilor, determină cercul restrâns și primitive de necesități și interese ale acestora, orientarea la dorințele imediate și limitarea contactelor doar la mediul infracțional, din care fac parte. Putem observa la ei motivarea slabă de a învăța. (De ce învăț dacă...).

Atitudinea minorilor față de lege și organelle de drept este necorespunzătoare . Ei nu au încredere în eficiența organelor de drept, respectiv nu fac eforturi pentru a se conforma normelor sociale din cauza că nu au un statut social, deci nu au ce apăra și nici nu au ce pierde.

Făcînd o analiză generală a celor expuse mai sus, conchidem că acești minori dispun de un nivel de imaturitate caracterologică, care se manifestă prin următoarele:

- Autocontrol insuficient;
- Impulsivitate și agresivitate;
- Indiferența și disprețul față de muncă;
- Opoziția și respingerea normelor social-juridice și morale;
- Tendințe egocentric;
- Dorința realizării unei vieți ușoare, fără muncă;
- Lipsa planurilor de viitor;
- Un nivel insuficient de maturizare afectivă, ori diferite stări de dereglare a afectivității;
- Lipsa unei autonomii afective, ceea ce duce la creșterea sugestibilității;

- Insuficienta dezvoltare a autocontrolului afectiv legat de insuficiență cunoaștere și capacitate de stăpânire a reactivității emoționale.

Asemenea caracteristici psiho-comportamentale, conduc la lipsa unei capacități de autoevaluare adecvată, la lipsa obiectivității față de sine și față de alții.

Cea mai mare dificultate în reeducarea minorilor în conflict cu legea penală nu constă în faptul că acesta nu vrea să se schimbe sau că nu înțelege că trebuie să trăiască cinstit, ci în faptul că el nu poate face acest lucru din cauze ale deja stabilite și aproape mecanice a valorilor negative, considerate de societate ca fiind amorale. Trebuie de menționat că însuși procesul formării conștiinței de sine la această vârstă schimbă radical caracterul relațiilor interpersonale cu oamenii din jur, provoacă manifestarea exprimată prin tendința de a fi și de a acționa individual, emancipare, critica aspră față de aceștia și de tot restul lumii.

Profilul psihocomportamental al subiectului probațiunii adult

Etimologic cuvântul "adult"(adultus), vine de la participiul trecut a lui "adresco" (ceea ce s-a întărit , dezvoltat, a crescut). Adult semnifică ceea ce a crescut, este format, adică sinonim cu matur. Sub raport socio-psihologic stadiul de adult cuprinde simultan maturizarea dezvoltării fizice, intelectuale, morale, sociale, emoționale și afective. Maturizarea însă, la rândul ei presupune acceptarea unui nivel satisfăcător în dezvoltarea unei aptitudini. La această vârstă definitiv se stabilesc rolurile sociale.

Unii subiecți ai probațiunii adulți (40-50 ani), au o experiență criminogenă bogată, opiniile și convingerile lor sunt de cele mai multe ori foarte conservate.

Subiecții probațiunii adulți nu acceptă de multe ori schimbarea, deoarece aceasta implică modificarea structurală a întregului model explicativ, valoric și acțional. Acești subiecți, în deosebi recidiviștii , se arată pesimiști față de viață, deoarece se distrug perspectivele acesteea, lipsa planurilor concrete de viitor. Deseori la subiecții probațiunii adulți se observă o insuficiență a comportamentului adaptiv, dezadaptare socială. Deseori aceștia sunt puși față în față cu problemele reale, cum ar fi: perfectarea actelor de identitate, găsirea unui loc de muncă...Incapacitatea de a naviga printre ele și imposibilitatea de a rezolva aceste probleme, duce la recidivă.

Subiecții probațiunii adulți deseori se gândesc la viața lor, sunt critici în aprecierea acesteea și a celor din jur, nu tind spre grupări neformale și ocuparea unui statut înalt în mediul infractor. Bunăstarea materială și grija față de sănătate și familie (în cazul celor care au familie), reprezintă valori de bază specifice subiectului probațiunii. Scopul vieții la Această vârstă se reduce la satisfacerea necesităților fiziologice și menținerea sănătății. Deosebit de important pentru această categorie de subiecți ai probațiunii este de a-și asigura restul vieții din punct de vedere financiar.

Stilul delincvențional de viață, refuzul de a munci, particularitățile individual-psiho-logice, factorii neuro-psiho-consolidați pe parcursul vieții nu le permit să se dezică de trecutul și viitorul infracțional.

Dificultățile pe care le întâmpină subiectul probațiunii adult în procesul de reintegrare este legat direct de vîrstă.

De asemenea subiectul probațiunii adult are nevoie de mai mult timp comparativ cu celelalte vîrste pentru restabilirea relațiilor cu familia, societatea.

Profilul psihocomportamental al subiectului probațiunii femeie

Există păreri diferite privind evoluția criminalității feminine. În ultimul timp putem observa tendința de creștere a acestui fenomen în comparație cu criminalitatea masculină.

În ansamblu femeile subiecte a probațiunii tind să prezinte dezechilibru afectiv, majoritatea dintre acestea sunt echilibrate afectiv. Au tendința spre închidere în sine, rezervate, detașate, critice și ușor distante, cu un nivel mai redus de inteligență, cu operativitate mentală primară, prezintă un nivel al emotivității crescut. Sunt agitate, au o oarecare tendință spre agresivitate, autoritarism, spirit de rivalitate, încăpăținare.

În majoritatea cazurilor femeile subiecți ai probațiunii sunt tăcute, serioase, liniștite (poate numai în aparență), cele mai multe au tendința de a fi oportuniste, sunt timide, înclină spre tandrețe, sensibilitate, dependență. Femeile de regulă sunt bănuitoare, suspicioase, au obiceiul de a fi directe, prezintă sentimentul de culpabilitate, un grad relativ de anxietate. În situațiile dificile le lipsește controlul emoțional, se află în contact cu sine, pot fi impulsive și cu capacitate redusă de integrare.

Se observă un nivel scăzut al acceptării de sine, se autoculpabilizează, pot prezenta complexe de inferioritate prin raportarea la semenii din comunitatea de unde au venit.

În cele mai multe cazuri aceste femei au frică de evaluare negativă, majoritatea se tem de a nu fi evaluate negativ.

Aceste femei necesită intervenție psihosocială individualizată. Resocializarea lor începe de la prima întrevvedere și durează pînă la sfîrșitul termenului de probă.

II. Metode și tehnici de colectare a informațiilor relevante consilierului de probațiune în activitatea psihologică

Pe tot parcursul asistenței psiho-sociale, consilierul de probațiune utilizează o serie de metode, tehnici și instrumente specifice tipului de necesități sau etapei în care se află subiectul probațiunii. Există tehnici care se utilizează doar în anumite etape ale asistenței psiho-sociale (grupul de suport, consilierea – etapa de intervenție) sau tehnici care sunt regăsite pe tot parcursul asistenței (întrevederea, interviul sau observația). În general, fiecărei tehnici îi corespunde un anumit instrument (interviul – ghid de interviu, observația – ghid de observație, întrevederea – raportul de întrevedere, etc).

Definiții:

Metodă – modalitate generală, strategică de abordare, studiere a realității.

În sensul utilizat în științe este un mod de cercetare, o manieră de cunoaștere sau de transformare a realității; este o manieră de a face un lucru urmând anumite principii și parcurgând niște etape într-o anumită ordine, imprimând acțiunii coerență și continuitate.

Tehnici – forme concrete pe care le îmbracă metodele (există posibilitatea ca una și aceeași metodă să se realizeze cu tehnici diferite), ansamblu de prescripții metodologice (reguli, procedee) pentru o acțiune eficientă în planul praxisului sau al reflecțiilor teoretice.

Instrument – mijloc cu ajutorul căruia se realizează “captarea” informației, a datelor, este cel care se interpune între cercetător și realitatea studiată. Un mijloc material utilizat de cercetător pentru cunoașterea fenomenelor sociale (de exemplu: foaia de observație, ghidul de interviu, aparatura tehnică).

Procedeul - modul de utilizare a instrumentelor.

Strategia - arta de a pune în relație un ansamblu de factori - resurse umane, materiale, instituționale și organizarea lor în vederea atingerii scopului propus. Strategia presupune combinarea unor metode și tehnici proiecte de intervenție în sensul schimbării.

2.1. Documentarea este atât o metodă distinctă de evaluare a subiectului probațiunii, cât și un proces care se desfășoară pe toată perioada de instrumentare a cazului. Spre deosebire de celelalte metode de evaluare și intervenție, documentarea se realizează numai de către consilierul de probațiune care stabilește un plan de documentare ce cuprinde resursele cheie din sistemul subiectului probațiunii care pot oferi informații relevante despre acesta. Documentarea teoretică constituie a doua sursă principală de date și informații după observația directă. Aceste documente pot fi de mai multe

tipuri: documente de stare civilă, documente juridice, anchete sociale, „cartea vieții”, reclamații la inspectoratul de poliție, înregistrări audio.

Consilierul de probațiune utilizează tehnica documentării folosind diverse surse de informare privitoare la subiectul probațiunii (instituții, agenții asociații etc). Aceste informații constau în fișe medicale, rapoarte de examinare psihologică și psihiatrică, proces verbal întocmit de poliție, etc.

2.2. Observația este o tehnică de investigație utilizată și în domeniul probațiunii care are ca scop culegerea de informații cu valoare de fapte, necesare pentru a le completa/confirma pe cele rezultate în urma altor tehnici (documentarea, interviul sau întvederea).

Observația este o metodă fundamentală de culegere a datelor empirice, utilizată în științele socio-umane și în practica asistențială. Spre deosebire de observația spontană, folosită în contextul vieții cotidiene, observația științifică este o acțiune planificată, ghidată de scopuri și ipoteze, desfășurată după reguli precise și îndelung verificate.

Observația directă, de teren, constituie tehnica principală de investigație într-u cât ne oferă informații cu valoare de fapte, care constituie materialul cel mai bogat, divers și nuanțat. Observația constituie sursa indispensabilă de date și proba decisivă a valorii și semnificației concluziilor la care se ajunge. Un bun observator trebuie să posedă:

- însușiri care vizează identificarea, descrierea și înregistrarea rapidă și specifică a celor mai "reprezentative" fapte;
- însușiri care vizează măsurarea și cuantificarea datelor sau traducerea cantitativă a informațiilor calitative.

Utilizarea observației, ca metodă fundamentală de investigare psiho-socială, presupune respectarea unor reguli generale referitoare la pregătirea observației, la realizarea acesteia și înregistrarea datelor empirice. În acest sens, în orice tip de observație, consilierul de probațiune trebuie să răspundă la un set de întrebări care sistematizează activitatea de observare:

- Ce să observe?
- Cum să observe?
- Cum să înregistreze faptele observate?
- Cum să le interpreteze ?
- În ce scop realizează observația?
- Cum valorifică rezultatele în cadrul planului de intervenție?

Cu ajutorul metodei observației putem culege date de natură diferită, precum:

- manifestări de conduită (comportamente individuale și colective surprinse în context natural, acțiunile și interacțiunile umane cotidiene) ;

- aspecte legate de comunicarea interpersonală (limbaj verbal și nonverbal; calitatea comunicării; mesajele transmise) ;
- aspecte referitoare la mediul social (condiții materiale și de locuit; rețeaua de relații) .

Utilizarea unui ghid de observație, ca și în cazul interviului, reprezintă o necesitate pentru abordarea coerentă, logică și organizată a observării. Ghidul de observație presupune de fapt întrebările care ar putea să orienteze consilierul de probațiune să obțină volumul maxim de informație despre subiectul probațiunii și despre necesitățile sale la moment.

Observația face referire cu precădere la comportamentul nonverbal și la concordanța dintre acesta și comportamentul verbal. Uneori mesajele nonverbale pot exprima cu mult mai mare claritate adevăratele trăiri pe care le încearcă o persoană la un moment dat, scopul observației e acela că sporește cantitatea și calitatea informațiilor.

2.3.Întrevederea reprezintă modalitatea prin care, în cursul unei întâlniri între consilierul de probațiune și subiectul probațiunii, se stabilește relația care vizează obținerea de informații primare necesare explorării problemei și, ulterior, stabilirii modalităților de rezolvare. Întrevederea în cadrul asistenței psiho-sociale la etapa prezentințială constituie o tehnică care se află în centrul practicii, fiind cea mai eficientă pentru a realiza, a analiza și pentru a păstra un permanent contact cu subiectul probațiunii.

Avantajul întrevederii este că suplinește defectele, neajunsurile interviului, chestionarului cu efectele observației pure. Are loc în cadrul întrevederii un proces cu un raport de interdependență mare, accentul se pune pe conținutul informațiilor și pe interacțiunea umană și mecanismele diverse.

2.4 Interviul este o tehnică care presupune, prin intermediul comunicării directe, culegerea datelor, diagnosticarea situației subiectului probațiunii și sprijinirea acestuia în vederea rezolvării problemei.

Ghidul de interviu- exprimă într-o ordine logică direcția pe care, consilierul de probațiune prin întrebări și prin răspunsuri subiectul probațiunii, o urmează împreună, pentru a atinge scopul interviului;

Ca metodă de investigație interviul presupune ascultare activă, interpretare și chestionare. Consilierul de probațiune este o persoană specializată în interviere, iar abilitățile sale tehnice sunt cel mai adesea însoțite de cunoștințe teoretice, valori adecvate și o considerabilă experiență practică.

Ascultarea activă este o sarcină fundamentală a interviului. Un bun interviu se bazează pe capacitatea consilierului de probațiune de a fi un bun ascultător. Un bun ascultător nu este pasiv, ci arată interes sincer fiind concentrat asupra a ceea ce subiectul probațiunii spune.

Interviurile inițiale sunt adesea dedicate unei treceri în revistă generale, pentru a vedea dacă subiectul probațiunii respectiv are nevoie de intervenția profesionistă a unui specialist anume. Pentru

consilierul de probațiune intervievarea nu trebuie să devină niciodată o rutină. Doar prin ascultarea și observarea atentă a modului în care subiectul probațiunii caută sprijin se poate ajunge ca faptele obiective și sentimentele subiective să devină părți componente ale unui schimb interpersonal care percepe mesaje deschise sau închise, le decodează și răspunde la diferitele niveluri de comunicare inițiate.

Fiecare interviu tinde să aibă o direcționare și o structură (început, mijloc și sfârșit). Trebuie să se reflecteze asupra fiecărui interviu și să se revadă mereu conținutul acestuia.

Faza introductivă a interviului – sunt recomandate întrebări sau discuții cu caracter general, pentru o pregătire emoțională a subiectului probațiunii. Cele mai importante abilități sunt cele de punere a întrebărilor (deschise sau închise) și de ascultare activă.

În faza introductivă, întrebările urmăresc:

- explorarea problemei și a situației subiectului probațiunii;
- încurajarea subiectului probațiunii să împărtășească informații factuale și afective;
- ajutarea subiectului probațiunii să se simtă respectat și confortabil în relația de interviu.
- Există și o exersare a altor tipuri de întrebări:
- directe: ce implică în mod direct responsabilitatea subiectului probațiunii pentru răspunsul dat;
- indirecte: responsabilitatea este difuză;
- întrebări de clarificare – concretizare.
- Faza de mijloc a interviului – consilierul probațiunii va explica scopul și obiectivele întrevederii. Sunt necesare următoarele deprinderi:
- de explorare și însoțire (nonverbale și verbale);
- de orientare spre schimbare;
- de observare (limbajul verbal, limbajul nonverbal al subiectului probațiunii, contactul vizual, evitarea unor subiecte sensibile pentru subiectul probațiunii, observarea unor inconsistențe sau lipsuri, conjuncturi stresante sau conflictuale);
- de ascultare (activă, pasivă, etc.);
- de a pune întrebări (întrebări închise, deschise, de ghidare, întrebări care urmăresc continuarea răspunsului, întrebări cu răspuns aprobator); de a focaliza, ghida și concentra;
- de a îndruma subiectul probațiunii pentru realizarea obiectivelor propuse;
- de a parafraza;
- de a rezuma;
- de a se confrunta;

- de a tăcea.

Încheierea interviului – are loc atunci când subiectul probațiunii a depășit problema sau consilierul probațiunii nu mai poate lucra cu acesta. Consilierul de probațiune va trebui să aibă deprinderi în a pregăti subiectul probațiunii pentru această etapă, să summarizeze, să știe să identifice subiectul probațiunii care își exprimă îngrijorările doar în această etapă.

În cadrul interviului, consilierul de probațiune trebuie să se asigure că este înțeles de subiectul probațiunii și va avea un comportament profesional, va respecta confidențialitatea informațiilor furnizate în cadrul interviului.

Viorel Prelici (2002) a identificat un număr de întrebări care pot eficientiza un interviu:

- unde este mai potrivit locul de desfășurare a interviului? (evitarea unor întreruperi ex. telefoane, colegi, etc.);
- care va fi conținutul interviului? (în funcție de scopul acestuia);
- cum se va realiza acomodarea la condițiile interviului? (anticiparea trebuințelor și sentimentelor subiectului probațiunii de către consilierul de probațiune).

Este de recomandat că tehnica interviului să fie aplicată numai după ce consilierul de probațiune a conceput un ghid de interviu. Important este să menționăm că, consilierul de probațiune trebuie să evite confuzia între interviu și tehnica chestionarului, chiar dacă ambele urmăresc înregistrarea unor opinii (chestionarul se utilizează pentru identificarea unor opinii pe un eșantion mare).

Interviurile au caracteristici speciale care le diferențiază de conversațiile cotidiene. Ele au un anumit context, sunt direcționate spre un scop particular, munca are de obicei o durată planificată, iar uneori limitată, în timp ce dezvoltarea de relații pozitive sau negative, este inevitabil o parte a procesului.

Interviurile încununare de succes nu depind de conținut (de ce anume s-a spus) sau de faptul că subiectul probațiunii a obținut sau nu ceea ce a solicitat. Un rezultat semnificativ pentru primul interviu este ca consilierul de probațiune să fie perceput ca cineva capabil să înțeleagă preocupările și sentimentele subiectului probațiunii cu privire la dificultățile prin care trece.

Un rezultat pozitiv al interviului se bazează de asemenea pe încercarea de a elimina unele dintre barierele de comunicare care pot duce la neînțelegeri. Utilizarea jargonului profesional este de asemenea un obstacol evident pentru un bun interviu; el distanțează clar subiectul probațiunii de consilierul de probațiune. Erorile pe care le comit chiar și interviuatorii experimentați constau în anticiparea a ceea ce are de gând să spună persoana respectivă sau presupuziția că ai înțeles sensul unor cuvinte sau semnale non-verbale.

Interviurile se împart, după modurile în care sunt conduse și structurate, conform următoarelor clasificări:

- interviul informațional (de culegere a datelor);
- interviul de diagnostic;
- interviul terapeutic;

Trebuie precizat faptul că realizarea interviului fără un ghid reprezintă una dintre gravele erori pe care le poate face un consilier de probațiune. În planificarea interviului sau realizarea ghidului de interviu prezintă importanța întrebări ca de exemplu:

- Care sunt obiectivele interviului și cum vor fi ele atinse prin intermediul întâlnirilor consilierului de probațiune cu subiectul probațiunii?
- Ce decizii sunt vizate pentru a fi formulate în timp?
- Sunt implicați în procesul asistării subiectului probațiunii și alți profesioniști?
- Cât timp va dura interviul?
- Unde se va desfășura?
- Ce tehnici pot fi aplicate în timpul interviului?
- Ce factori trebuie luați în considerație pentru pregătirea interviului (culturali, etnici, religioși etc.)?
- Ce stări ale subiectului probațiunii trebuie avute în vedere pentru pregătirea interviului (anxietate, furie, confuzie, etc.)?
- Ce documentație e necesară pentru pregătirea interviului?

Interviul informațional e desemnat să obțină materialul necesar realizării anchetei subiectului probațiunii cu care relaționează consilierul de probațiune. Scopul acestui tip de interviu constă în obținerea informațiilor care să-l ajute pe consilierul de probațiune să înțeleagă cât mai bine subiectul probațiunii și problemele lui. Pentru acest scop trebuie să se cunoască subiectul probațiunii la el acasă, spre a-i cunoaște modul de gândire și caracterul, să se vadă cum se încadrează familia lui în mediul social în care trăiește (care este atitudinea lui față de membrii familiei, rude, prieteni, vecini, activitățile care o desfășoară etc.) Toate aceste informații se obțin de la subiectul probațiunii respectiv printr-o convorbire/interviu, de la membrii familiei, de la rude, vecini, prieteni și alte persoane cu care comunică. În realizarea vizitei la domiciliul subiectului probațiunii consilierul de probațiune urmărește:

- Comportamentul subiectului probațiunii în mediul familial (schimbările de comportament într-un cadru familial corespund realității familiale studiate mai mult decât schimbările dintr-un cadru neutru);

- Cunoașterea subiectului probațiunii în propria locuință constituie premisa înțelegerii nuanțate a personalității sale pentru care casa reprezintă un spațiu sacru (în cazul în care are locuință);
- Primul impact al consilierului de probațiune cu locuința subiectului probațiunii nu trebuie să determine exteriorizarea impresiilor negative; deasemenea este important să fie apreciate lucrurile semnificative pentru personalitatea subiectului probațiunii chiar dacă ele nu reprezintă o valoare;
- • Subiectul probațiunii poate fi surprins de consilierul de probațiune în timpul vizitelor sale discutând cu prietenii, ascultând sau vizionând programe radio-tv, supraveghind copiii.
- Chiar dacă aceste aspecte par a distrage atenția subiectului probațiunii, ele sugerează viața reală de familie.
- Subiectul probațiunii are dreptul ca în timpul interviului să opteze pentru prezența unei rude foarte apropiate, pentru a se simți protejat din punct de vedere emoțional. În ceea ce privește contactul cu rudele subiectului probațiunii este indicat să se discute cu fiecare membru al familiei în parte. "Cu rudele se lucrează în general foarte greu, fiindcă acestea aproape niciodată nu sunt obiective. În orice caz, consilierul de probațiune trebuie să fie foarte atent cu datele furnizate de către rude, deoarece acestea uneori pot da peste cap toată ancheta socială."

Interviul de diagnostic se deosebește de cel informațional prin natura întrebărilor, acestea fiind orientate spre decizii specifice care pot justifica tipuri de servicii oferite subiectului probațiunii în funcție de problemele identificate.

Interviul terapeutic – are scopul de a sprijini subiectul probațiunii în procesul de schimbare și de rezolvare a problemei diagnosticate. Această formă a interviului e utilizată cu precădere de către psihoterapeuți, de aceea nu ne vom reține la acest tip de interviu, dat fiind faptul că nu ține de competența noastră profesională, le permitem psihoterapeuților să o facă cum știu ei mai bine.

Interviul Motivațional (IM)

Interviul Motivațional (IM) este o metodă sau tehnică de comunicare și de colaborare, ce pune accent pe motivația spre schimbare.

Scopul IM este de a consolida motivația persoanei și mișcarea spre un obiectiv specific prin evocare și de a explora argumentele persoanei în cauză pentru schimbare în atmosfera de acceptare și compasiune” (Miller și Rollnick, 2013, 51-52).

Obiectivul IM este de a motiva oamenii să-și schimbe obiceiul sau comportamentul pe care ei îl consideră nedorit. Pentru a schimba comportamentul nedorit este necesar de a avea sau de a crea conștientizarea problemei și de a dezvolta motivația pentru schimbare. Consilierul în colaborare cu persoana trebuie să caute argumentele persoanei pentru schimbare (declarația de schimbare). Gradul

de conștientizare cu privire la declarația de schimbare poate contribui la consolidarea motivației, iar angajamentul poate contribui la inițierea și implementarea schimbării.

Accentul este pus pe gândurile persoanei, sentimente și resurse. Este foarte important să se respecte autonomia persoanei. Persoana și consilierul trebuie să cadă de acord asupra obiectivului sesiunii. De aceea, IM este numit ca o abordare centrată pe persoană.

Una dintre cele mai importante elemente ale Interviului Motivațional este atitudinea de bază; metodă directivă de comunicare, centrată pe client, orientată pe explorarea și descoperirea valorilor proprii ale subiectului, acesta fiind așa-numitul spirit a IM.

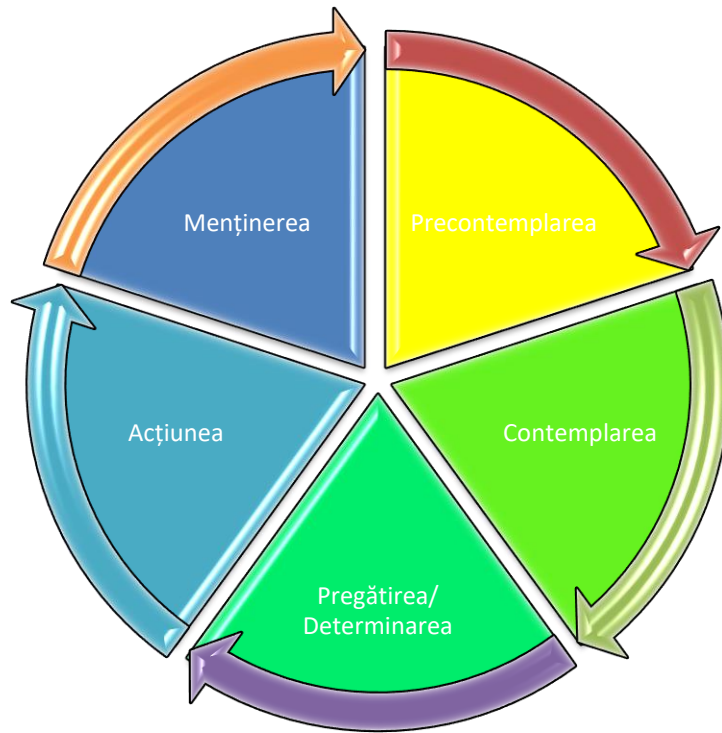
Valorile au originea în psihologia umanistă și atrag după sine convingerea că toți au oportunități de creștere și de schimbare. Recunoașterea autonomiei este puternică. Individul este un expert în propria sa viață; resursele și potențialul de schimbare se găsesc în cei care ar trebui să inițieze schimbări (Miller & Rollnick 2013).

Oamenii de știință James Prochaska și Carlos DiClemente în 1982 au petrecut un studiu amplu privind modul în care oamenii scapă de obiceiurile ce crează adicții și au dezvoltat "cercul schimbării", bazat pe modelul "Etapile schimbării".

Modelul descrie modul în care caracteristicile tipice ale procesului de schimbare pot fi împărțite în diferite etape sau faze, atunci când persoana trece de la a nu percepe obișnuința ca o problemă și, prin urmare, fiind dezinteresat de schimbare până a stabili schimbări stabile și persistente. Modelul a fost prezentat în diverse forme de-a lungul anilor: uneori, sub formă de spirală, în cazul în care trece prin diferite faze, cu recăderea ca o parte normală a schimbării. De cele mai dese ori procesului de schimbare este împărțit în cinci etape: Precontemplare, contemplare, Pregătire / determinare, de acțiune și de întreținere. Pregătirea / Determinarea nu au fost inițial o parte a modelului, dar a fost descoperit prin studii că mulți oameni au fost marcați puternic, atât de Precontemplare și de acțiune, de asemenea a fost important să se identifice modul în care indivizii s-au pregătit pentru acțiune (Prochaska, DiClemente, & Norcross, 1993).

Cu toate că cercul de schimbare descrie diferite etape cu caracteristici tipice, care sunt adesea recunoscute pentru persoanele implicate în procesul de schimbare, procesul în sine se poate manifesta diferit de la persoană la persoană. Descrierea etapelor prezentate mai jos se înțelege ca un instrument de reflecție, mai degrabă decât un plan absolut de modul în care va fi sau trebuie să se întâmple procesul schimbării.

Imaginea - Cercul schimbării:

After Prochaska & Di Clemente 1983, reproduced in Barth, Børtveit and Prescott (2013:61).

Etapa precontemplării:

În etapa de precontemplare persoana nu este întotdeauna conștientă de propria-i problema sau comportament și are o intenție redusă de schimbare. Această etapă descrie perioada de până la etapa când persoana a început să se gândească în mod activ și conștient asupra problemei. Termenul inconștient / descurajat a fost, de asemenea, utilizat în această etapă pentru a descrie și a explica starea persoanei. Cunoștințe insuficiente în privința efectelor comportamentale adverse, lipsa de credință în propria sa capacitate de schimbare și lipsă de credință că este rezonabil să se gândească la schimbarea, poate împiedica persoana să vrea să se schimbe.

Etapa de contemplare:

În etapa de contemplare persoana devine mai conștientă de aspectele bune și mai puțin bune ale comportamentului său și evaluează dezavantajele schimbării raportându-le la avantajele. Această tranziție poate fi experimentată ca un progres pozitiv, în timp ce poate fi dureros, pentru că persoana se confruntă cu faptul că are o problemă. O astfel de recunoaștere a problemei poate fi, de asemenea, asociată cu sentimentul de rușine.

La etapa de contemplare persoana este mai motivată pentru schimbare, dar de multe ori are un grad ridicat de ambivalență și nu este sigură dacă ar trebui să înceapă schimbarea comportamentului.

Ambivalența implică o dilemă și exprimă o situație de impas, care poate fi incomodă. Persoana trebuie să exploreze și să se ocupe de ambivalență pentru a putea progresa.

Etapa de pregătire / determinare:

Tranziția de la etapa de pregătire, determinare se întâmplă atunci când persoana este pe cale să ia o decizie cu privire la schimbare și este gata pentru a merge mai departe. Poate avea loc în urma unui proces deliberat sau ca o decizie rapidă. Scena ar trebui să fie cât mai scurtă posibil, astfel încât dorința de schimbare să nu dispară. În cazul în care persoana se află la această etapă, sesiunile ar trebui să fie caracterizate printr-o rezistență mai mică la schimbare. Sesiunile pot fi concentrate pe credința în schimbare și planificare. În plus, pentru a menține motivația și speranța pentru schimbare este important la această etapă să fie făcute pregătiri pentru procesul ce urmează. Aceasta se poate face prin explorarea situațiilor contextuale în scopul familiarizării cu semnele de avertizare și situațiile de risc care ar putea duce la un nou comportament dependent, discutând ceea ce a funcționat pentru o experiență de schimbare anterioară și ce strategii persoana crede că ar putea funcționa pentru el / ea, precum și ce resurse sunt disponibile pentru a sprijini acest proces.

Etapa de acțiune:

Etapa acțiunii este când procesul de schimbare a început, iar persoana își schimbă propriile sale obiceiuri. Procedura se mișcă de la un proces interior la unul exterior. Devine vizibil pentru cei din jur că schimbarea persoanei este efectuată. Este important să se acorde persoanei feedback pozitiv și de a sprijini lauda sa. Cu alte cuvinte trebuie să fiți un mentor activ și să sprijiniți persoana.

Etapa menținerii:

La această etapă trebuie perpetuată menținerea schimbărilor, acestea trebuie transformate în permanente, iar acest lucru este dificil. Presiunea socială poate crește riscul de recidivă; de regulă, este mai ușor să fie începute lucruri noi, decât de a se renunța la ceva. Prin urmare, este foarte important pentru a crește gradul de conștientizare a situațiilor de risc și a semnelor de avertizare, precum să se lucreze în mod activ la recădere. Peste o perioadă de timp este ușor de ținut minte consecințele pozitive ale comportamentului de dependență și de a deplasa și, sau a minimiza consecințele negative.

Recăderea:

Episoade de consum a substanțelor pot apărea în timpul tuturor etapelor cercului de schimbare. În cazul în care persoana, care a parcurs un drum lung în procesul de schimbare, experimentează un episod de abuz de substanțe, aceasta nu înseamnă neapărat că rezultatul va fi o recădere totală, în cazul în care persoana se afla înaintea începerii procesului de schimbare atunci când a avut loc recăderea.

2.5. Convorbirea telefonică reprezintă una dintre cele mai utilizate tehnici auxiliare de acumulare/confirmare a datelor obținute și de realizare a contactului dintre consilierul de probațiune și subiectul probațiunii prin comunicare exclusiv verbală. Convorbirea telefonică nu este localizată într-o anumită etapă în lucrul cu subiectul probațiunii, ci se poate realiza oricând este necesar.

III. Programe probaționale necesare procesului de resocializare a subiecților probațiunii

3.1 Program de asistență psihosocială la etapa presentințială (individualizat)

Programul probațional „Asistență psihosocială la etapa presentințială” este implementat la nivel național prin Ordinul nr.238 din 15.11.2016.

Acordarea asistenței psihosociale la etapa presentințială mărește șansele de reintegrare sau de resocializare a subiectului probațiunii la această etapă.

Asistența psihosocială trebuie să se adreseze subiectului probațiunii abordând orice probleme asociate, de natură medicală, psihologică, socială, vocațională și juridică.

Asistarea psihosocială se realizează numai *la solicitarea* subiectului probațiunii, astfel unul din cele mai importante roluri ale consilierului de probațiune este acela de a-și motiva subiectul probațiunii să participe la activitățile de asistare psihosocială.

Scopul programului:

- minimalizarea riscului de recidivă,
- evaluarea și planificarea intervenției,
- oferirea ajutorului imediat, pentru specificarea concretă a problemelor și evaluare a acestora.

Grupul țintă:

Subiecții probațiunii minori și adulți la etapa presentințială: bănuțit/învinuit/inculpat.

Probațiunea presentințială

(1) În cadrul probațiunii presentințiale, în privința bănuțitului, învinuitului, inculpatului care a împlinit vârsta de răspundere penală se întocmește referat presentințial de evaluare psihosocială a personalității.

(2) Referatul presentințial de evaluare psihosocială a personalității se întocmește la demersul organului de urmărire penală, al procurorului sau al instanței de judecată.

(3) În privința unui minor, referatul presentințial de evaluare psihosocială a personalității se întocmește în mod obligatoriu, conform legislației.

(4) În probațiunea presentințială se acordă asistență și consiliere subiectului probațiunii. (Legea cu privire la probațiune, art. 8).

Algoritmul programului:

1. Solicitarea din partea organului de drept;
2. Registru;
3. Identificarea subiectului de probațiune;
4. Evaluarea (stabilirea necesităților);
5. Cererea scrisă;
6. Planul de asistență;
7. Referire;
- 8 Monitorizare;
9. Generalizarea datelor (minori/adulți);
10. Raportarea.

3.2 Programe cognitiv-comportamentale

În abordarea cognitivă se presupune că omul este conștient de existența sa, are capacitatea de a-și imagina ce se va întâmpla în viitor, precum și capacitatea de a reflecta asupra acțiunilor din trecut (Berge și Repâl 2008: 21). Următoarele procese sunt considerate ca funcții cognitive: percepția, memoria, formarea conceptelor, raționamentul, rezolvarea problemelor și atenția.

Stabilirea situațiilor, modelelor de gândire și sentimentelor este importantă pentru înțelegerea modului în care se produce și este controlat un comportament.

Modul în care interpretăm informațiile și ne raportăm la situații variază și are legătură cu imaginea de sine, stima de sine și starea actuală. Comportamentul este condus de *realitatea subiectivă individuală*. Această realitate subiectivă este marcată de experiențele noastre anterioare.

Oamenii dezvoltă convingeri de bază și maxime - așa-numitele ipoteze de bază, care reprezintă, reguli primare sau modele, pe baza experiențelor (Nordahl 2008: 382). De obicei, ipotezele de bază nu sunt nici înțelese, nici nu sunt analizate de persoana ce și le-a dezvoltat. Prin urmare, acestea nu au fost niciodată subiect de discuție sau de corectare, și pot apărea drept adevăruri fundamentale despre natura umană și lume în general. În momentul în care ipotezele de bază ale unei persoane sunt atacate, o asemenea presiune este mai puternică decât oricare alta. Atunci când ipotezele de bază creează probleme pentru cineva, acestea pot fi descrise ca fiind negative.

În abordările cognitive obiectivul este de a crea o imagine asupra relației dintre gânduri, sentimente, reacții ale corpului și comportamente. Ceea ce persoana crede într-o anumită situație este semnificativ pentru ceea ce simte, ce reacții corporale sunt declanșate și modul în care acționează.

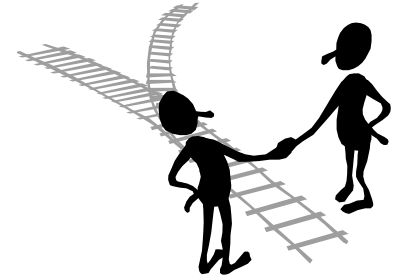
Elemente diferite sunt părți ale unui sistem compus și se influențează reciproc. Legătura dintre elemente este adesea ilustrată prin intermediul "diamantului cognitiv":

Astfel, din categoria programelor cognitiv-comportamentale fac parte Programul „*Motivația spre schimbare*”, „*Programul pentru reducerea comportamentelor pre-delinvenționale și infracționale ale copiilor și adolescenților aflați la risc*”, „*Unul la Unul*”.

I. Programul „*Motivația spre schimbare*”, ajută la procesul de autocunoaștere și realizare a schimbărilor pozitive în scopul îmbunătățirii calității vieții și se adresează tinerilor ce promovează conștiința de sine și o schimbare pozitivă.

Obiectivele programului:

- reducerea recidivei criminalității și negativității;
- incluziunea socială;
- dezvoltarea morală.

Grupul țintă al programului: persoane cu vârsta de la 18

până la 35 de ani, cu excepția celor care au comis infracțiuni cu caracter sexual. Grup este format din 6-12 persoane.

Abilități obținute în urma parcurgerii programului:

- să obțină informație și cunoască despre motivație, emoții, comunicare, relații și modele de comportament;
- să analizeze motivația proprie și să învețe cum să se motiveze mai bine pentru a realiza cele planificate și a atinge obiectivele;
- să-și asume responsabilitatea pentru sine și viața sa;
- să-și autocunoască propria experiență de viață;
- să conștientizeze realitatea în care este și viața pe care o dorește;
- să conștientizeze valorile și emoțiile;
- să învețe să elaboreze planuri realizabile pentru atingerea obiectivelor și să stabilească acțiunile necesare în acest scop;
- să conștientizeze drepturile, limitele și propriile posibilități;
- să deprindă abilitățile de comunicare;
- să perceapă importanța emoțiilor și sentimentelor pentru sănătate și pentru relațiile interioare;
- să obțină informație despre faptul de ce este necesar să-ți controlezi furia și să nu recurgi la violență;
- să însușească tehnicile care îl vor ajuta să devină calm;
- să cunoască etapele de schimbare, pentru a depăși criza sau gândurile depresive.

Timp necesar: 12 sesiuni a câte 90 min.

Structura programului: Prezentul program conține: 4 module, 12 sesiuni, care permit de a învăța și extinde abilitățile de atingere a obiectivelor, cum să gândim și să avem grijă de sine și cei din jur, cum să reducem îngrijorările proprii și îngrijorările altor persoane, cum să se cunoască pe sine și nevoile sale.

II. „Programul pentru reducerea comportamentelor pre-delincvenționale și infracționale ale copiilor și adolescenților aflați la risc”, menționăm că, comportamentul delincvent la copii este produsul multiplilor factori de risc, în condițiile în care măsurile de protecție întreprinse s-au dovedit a fi insuficiente.

Programul dat are o abordare centrată pe cele mai recente achiziții din psihologie și neurobiologie, complementare cu metodologiile din pedagogie. Acesta cuprinde o secțiune teoretică și una practică.

Trebuie să subliniem faptul că structura acestuia, cerințele privind organizarea și modul de realizare al orelor, accentul pus pe tehnicile interactive și pe exercițiile ce pornesc din experiențele meseriilor de artă (exerciții de improvizație, de mișcare sau de artă vizuală) sunt răspunsuri la cauzalitățile subtile relevate de cele mai recente studii și teorii în domeniul neurobiologiei și al științelor educației.

Programul se adresează persoanelor aflate în evidența organului de probațiune care necesită schimbarea comportamentului și adoptarea de către ei a unui mod de viață pro-social. Programul este destinat minorilor cu vârsta de la 14 până la 18 de ani.

Grupul țintă: un grup de 4-10 persoane aflate în supravegherea organului de probațiune.

Nu vor fi incluse în cadrul programului persoane ale căror probleme au la bază o serie de patologii psihiatrice, dependență severă de substanțe (droguri, alcool, etc.) și persoanele care au comis infracțiunile privind viața sexuală.

Obiectivele programului:

- Participanții să învețe despre legătura dintre gând, emoție, convingere, comportament;
- Participanții să poată observa propria lor gândire și emoțiile care duc la comportamentele antisociale și/sau infracționale.
- Participanții să înțeleagă cum se poate schimba comportamentul; participanții să se angajeze în procesul de schimbare.

Pentru atingerea obiectivelor programul are 4 module:

Modulele programului:

Modulul I: se stabilește reperele lucrului nostru: lumea antisocială sau infracțională în care probabil că trăiesc participanții și lumea prosocială în care trăim noi. Chiar dacă participanții vor da

exemple de infractori neprinși ce sunt persoane cu succes social, facilitatorii vor respinge astfel de exemple deoarece întrebarea este doar dacă vrem să trăim prosocial sau antisocial și nu de ce nu sunt pedepsiți unii infractori.

Modulul II: conține informația despre elementele din mintea unei persoane ce duc la comportamente și cum se poate face schimbarea comportamentelor. În acest modul participanții vor învăța de asemenea să-și observe propria minte. La final participanții care au fost prezenți și și-au făcut temele vor putea să se gândească cu seriozitate la începerea unui proces de schimbare a comportamentului.

Modulul III: oferă participanților contextul în care să-și exprime așteptările, temerile cu privire la schimbare, riscurile pe care cred că le vor întâmpina dacă vor încerca să se schimbe, care sunt punctele lor tari și ce cred despre punctele lor slabe. Acum pot fi adăugate pentru participanți, dacă este nevoie, una sau două sesiuni pentru întărirea încrederii în sine, proces ce a început și este implicit în derularea temelor până aici. La finalul acestor sesiuni participanții ar trebui să ia decizia de a se angaja în procesul de schimbare.

Modulul IV: constă în realizarea planului de prevenire a recidivei. Fiecare participant își stabilește ce anume comportamente dorește să schimbe și împreună cu facilitatorii alcătuiește acest plan. După încheierea programului minorii vor reveni la facilitatori de fiecare dată când întâmpină un obstacol sau au nevoie de sprijin, dar și după acele momente pe care le-au considerat a fi succese pentru a primi confirmarea faptului că ei reușesc să mențină un comportament prosocial.

Programul de intervenție conține 20 de ședințe a câte 60 minute.

III. Program de consiliere individuală pentru persoanele care au săvârșit infracțiuni ”Unul la Unul”

Este un program de consiliere individuală pentru persoanele care au săvârșit infracțiuni. Obiectivele acestui program:

- identificarea problemelor și stabilirea soluțiilor pe termen lung;
- controlarea vieții gândind înainte de a acționa;
- schimbarea modului de a gândi astfel încât să-ți poți atinge obiectivele;
- crearea strategiilor de a împiedica revenirea la vechile tipare de comportament.

Grupul țintă: minori și adulți aflați în supravegherea organului de probațiune.

Structura programului: varianta scurtă – 4 ședințe, Varianta lungă - 12 ședințe.

3.3 Programe pentru reducerea agresivității

Specificul acestor intervenții derivă din faptul că ele sunt structurate în funcție de obiectivele schimbării: obținerea autocontrolului furiei sau dezvoltarea de abilități nonviolente de manifestare a furiei.

Astfel, infracțiunile cu violență sunt comise atât de persoane cu un scăzut nivel al autocontrolului furiei, și din acest punct de vedere intervențiile vizează, în principal, obținerea autocontrolului furiei și reducerea incidenței comportamentului violent (Program de management al furiei; Program pentru reducerea violenței), dar și de persoane care decid în mod conștient să folosească violența pentru a-și atinge scopurile.

Intervențiile îmbină componentele cognitive – de restructurare cognitivă a pattern-ului de gândire agresivă – cu componente comportamentale, – de dezvoltare a abilităților de exprimare asertivă a furiei și a abilităților de rezolvare a situațiilor conflictuale.

Aceste componente vizează atât aspectul de management al agresivității, cât și cel de reducere a comportamentului agresiv și al infracțiunilor cu violență, prin dezvoltarea de abilități cognitive și comportamentale nonagresive: abilități de interpretare și evaluare a situațiilor critice, învățarea de tehnici de identificare și autocontrol al factorilor criminogeni, exprimarea pozitivă a furiei și manifestare comportamentală asertivă a acesteia, dezvoltarea gândirii consecvențiale și alternative.

Din categoria programelor pentru reducerea agresivității fac parte: *Programul de diminuare a agresivității și Programul de consiliere a agresorilor familiari*.

I. Programul de diminuare a agresivității este implementat la nivel național Ordinul INP nr.115 din 04.07.2017 și are drept scop diminuarea agresivității minori și tineri.

Grupul țintă: minorii și tinerii cu vârsta de până la 21 de ani, aflați în evidența organului de probațiune care au probleme legate de violență/agresivitate.

Nu este necesar ca persoanele incluse să fie sancționate pentru comiterea unor infracțiuni legate de violență.

Nu vor fi incluse persoane ale căror probleme au la bază o serie de patologii psihiatrice, dependență severă de substanțe,

Program de grup, urmând a fi incluși 7-12 persoane aflate în supravegherea organului de probațiune.

Structura programului: programul constă din 10 ședințe a câte 60 min.

II. Programul de consiliere a agresorilor familiari

Prezentul program este adresat consilierilor de probațiune și are ca scop reabilitarea agresorilor familiari. Ideea centrală: crearea contextului de schimbare al comportamentului violent la cel non-violent pentru agresorii familiari.

Acest program a fost adaptat la contextul Republicii Moldova în baza Modelului DULUTH „Crearea unui proces de schimbare pentru bărbați care maltratează” și vine să ajute consilierul de probațiune cu un cadrul conceptual și tehnici care să-i ghideze în activitatea de comunicare pentru un impact comportamental în rândul celor care comit abuzuri în familie.

Programul de consiliere a agresorilor familiari are drept obiectiv strategic general să asigure protecția și siguranța femeilor și copiilor, maximalizarea procesului de comunicare pentru un impact comportamental pentru bărbați, obținerea unei responsabilizări mai mari din partea persoanelor abuzive și ratelor mai scăzute de recedivism.

Scopul programului este de a oferi posibilitatea pentru persoanele care comit abuzuri față de alți membri ai familiei, să beneficieze de servicii care să-i ajute să adopte și să mențină un model de comunicare în contextul relațiilor familiale, cu impact comportamental nonviolent.

Grupul țintă: persoane adulte, care au comis infracțiuni cu caracter violent. Persoanele bolnave psihic și cele dependente de droguri sau de alcool nu pot fi incluse în program.

Etapele de intervenție:

Etapa de lucru la nivel individual reprezintă prima treaptă de intervenție, unde consilierea se desfășoară între beneficiar și consilier. Consilierul trebuie să manifeste o atitudine nondiscriminatorie, binevoitoare, să fie pregătit pentru a ajuta și să cunoască să folosească cât mai eficient resursele personale ale beneficiarului.

Scopul acestei etape: Cunoașterea beneficiarului – tipul de personalitate, trăsăturile de caracter, valorile și credințele personale, punctele forte și cele slabe.

La etapa de intervenție se vor demara 5 ședințe:

1. Stabilirea contactului;
2. Dezvoltarea motivației de a participa la program;
3. Evaluarea beneficiarului;
4. Prezentarea rezultatelor;
5. Pregătirea pentru lucrul în grup.

Etapa de lucru în grup reprezintă intervenția propriu-zisă.

Scopul etapei de intervenție în grup – formarea deprinderilor și abilităților necesare beneficiarului de a relaționa nonviolent în familie.

La etapa de lucru în grup se vor desfășura 30 de ședințe a câte 2-2.5 ore

3.4 Programe de intervenție psihoeducativă pentru consumatori de substanțe

Informațiile statistice referitoare la consumul de droguri relevă faptul că cele mai afectate sunt persoanele cuprinse în intervalul de vîrstă 16-25 ani (adolescenți, preadolescenți și tineri).

Consumul de substanțe a devenit una din cele mai acute probleme ale societății contemporane.

Experiențele de LIMITĂ, situate la granița celor acceptate de societate, sunt foarte tentate pentru tineri, deoarece îi ajută să-și testeze mai bine limitele și posibilităților.

Dorința de afirmare, teribilismul specific vârstei, imitația curiozitate nevoia de apartenență laa un grup sunt doar cîteva den cauzele care conduc la consumul de substanțe.

Astfel, pentru a asista subiecții probațiunii ce au probleme legate de consumul de substanțe organele de probațiune au implemetat următoarele programe probaționale:

I. Programul de reducere a abuzul de substanțe (PRAS)

Programul de reducere a abuzul de substanțe (PRAS), este implementat la nivel național prin Ordinul INP nr. 116 din 04.07.2017.

Programul a fost elaborat în Norvegia și este *individual* de terapie cognitiv-comportamentală, ce contribuie la schimbare în procesul de reabilitare a persoanelor care fac abuz de substanțe.

Scopul programului este de a facilita procesul de schimbare, construind încrederea în capacitatea persoanei de fi stăpân pe propria viață și motivând-o să își schimbe obișnuința, de a face abuz de substanțe.

Obiectivele PRAS:

- a oferi persoanei experiența de a fi auzită, înțeleasă și respectată;
- a face să reflecte asupra situației sale și asupra abuzului de substanțe;
- a reduce și preveni alte posibile epizoade de abuz de substanțe;
- a facilita lucrul și măsurile ulterioare orientate spre schimbare.

Grupul țintă persoanele (minori, adulți), care au recunoscut că consumă substanțe (alcool și droguri), preparate anestezice, hormonale sau alte substanțe chimice, care nu sunt prescrise în mod legal.

Structura programului: *presesiunea, trei sesiuni de bază și una sau mai multe sesiuni adăugătoare.*

Fiecare sesiune poate dura aproximativ 45 de minute, însă este recomandabil să existe la dispoziție 60 de minute în caz de necesitate. Sesiunile pot fi desfășurate *săptămânal* dacă este posibil.

Presesiunea reprezintă o scurtă conversație de informare și cartografiere, pentru a determina dacă PRAS urmează a fi implementat. Dacă în urma presesiunii s-a stabilit că PRAS va fi inițiat, atunci vor fi desfășurate Sesiunile 1, 2 și 3.

În cadrul *Sesiunii 1*, consilierul de probațiune împreună cu persoana în cauză discută o situație în care persoana a utilizat substanțe, aplicând metodologia de creștere a autoeficacității. Scopul este de a înțelege cauzele care provoacă și mențin utilizarea substanțelor.

În *Sesiunea 2* este explorată de o manieră mai generală atitudinea persoanei față de schimbare. Tot aici se discută și despre resursele personale și strategiile pentru posibila schimbare.

În cadrul *Sesiunii 3* se utilizează metodologia de creștere a autoeficacității și este analizată o situație în care persoana ar fi putut utiliza substanțe însă a ales să se abțină. Faptul că este scos în evidență un episod în care persoana a reușit să câștige controlul asupra situației și a întreprins acțiunile adecvate, ajută la fortificarea acestei experiențe de stăpânire a situației.

După finalizarea acestei serii de sesiuni de bază, urmează a fi realizată una sau mai multe sesiuni adăugătoare. Scopul acestora este de a aborda problemele și provocările actuale care au fost scoase la iveală pe parcursul sesiunilor de bază.

Sesiunea(ile) adăugătoare pot fi desfășurate ca ”sesiuni triumphi”, unde pot fi invitate și alte persoane de contact sau colaboratori.

Condiția de bază pentru toate sesiunile este înțelegerea comună a faptului că schimbarea are loc într-un proces care nu este condus de consilier, ci de însăși persoana vizată. Această înțelegere este compatibilă cu metodologia sesiunii.

II. Program de reabilitare „Drink & Drive”

Programul „Drink & Drive” Moldova - program specific de reabilitare a persoanelor condamnate pentru infracțiuni săvârșite pe fondul conducerii autovehiculelor sub influența băuturilor alcoolice și are drept scop prevenirea recidivei.

Obiectivul principal al unui program de reabilitare este de a reduce rata de recidivă a conducerii sub influența alcoolului și majorarea siguranței în trafic. Fenomenul de conducere sub influența alcoolului este o problemă majoră în Republica Moldova și cu implementarea programului Drink & Drive contribuim la reducerea acestei probleme.

Programul Drink & Drive *va fi implementat* într-un cadru judiciar de către consilierii de probațiune care au fost instruiți în calitate de formatori.

Grupul țintă: participanții sunt bărbați și femei care au fost arestați pentru conducere sub influența alcoolului. Pe lângă participarea la program acestora li se aplică, de asemenea, sancțiuni judiciare, cum ar fi amenzi și/sau suspendarea permisului de conducere.

Acest program le oferă posibilitatea să-și îmbunătățească atitudinea față de comportamentul în condiții de siguranță în trafic și să-și îmbunătățească intenția lor de comportament. În special,

programul se concentrează pe majorarea gradului de conștientizare și înțelegere a comportamentului lipsit de siguranță în trafic, consolidarea cunoștințelor și elaborarea strategiilor și dezvoltarea abilităților pentru prevenirea conducerii sub influența alcoolului.

Structura programului de reabilitare: 10 sesiuni a câte 120 minute (4 sesiuni individuale și 6 sesiuni de grup).

Scopul fiecărei sesiuni în parte este de a sensibiliza beneficiarii acestuia asupra riscurilor condusului în stare de ebrietate, efectele nocive ale alcoolului, dezvoltarea abilităților sociale și a valorilor social umane.

3.5 Program de intervenție pentru pregătire către liberare a condamnaților

Programul de pregătire pentru liberare a persoanelor care execută o pedeapsă privativă de libertate se derulează în grup.

Se adresează deținuților care se află în ultimul an de executare a pedepsei și doresc să capete informație, să învețe și să dezvolte abilități care să îi ajute să-și desfășoare viața fără să repete infracțiunea sau inacțiunile pentru care au fost condamnați, cu alte cuvinte, doresc să-și desfășoare viața într-un mod prosocial și să se reintegreze în societate.

Programul oferă baza unui proces de educație pentru viață a adulților cu comportamente antisociale ce au fost stabilite printr-o sentință.

Principiul pe care se bazează programul este principiul continuității

Structura programului: Programul are *trei module* obligatorii:

- învățarea modului prosocial de rezolvare de probleme;
- pregătirea Planului de prevenire a recidivei;
- prevenirea recidivei.

Obiectivul general: participanții să deprindă abilități de rezolvare de probleme care să-i ajute în reinsertia lor socială post-detenție.

Grupul țintă: la acest program pot participa deținuții care execută ultimul an de pedeapsă și/sau sunt în perioada de 12 luni înainte de discutarea de Comisia de liberare condiționată.

Cel mai important criteriu este ca ei să dorească să participe.

Dimensiunea recomandată a grupului este de maxim 10 participanți.

Programul este derulat în „perechi”: consilierul de probațiune cu asistentul social/psihologul din cadrul penitenciarului.

3.6 Programe pentru dezvoltarea abilităților sociale:

1. Program educativ "Cetățenie activă"- are ca scop educarea pentru o cetățenie activă, o democrație și o participare responsabilă, totodată programul urmărește dezvoltarea și întărirea unor competențe generale pentru minori și adulți.

Structura programului: programul este constituit din 3 module : Cetățenie Activă, Familia, Comunicare asertivă. Se desfășoară pe durata a 10 ședințe, o ședință nu depășește 120 de minute ca întindere de timp.

2. "Program probațional primar obligatoriu: stagiul de formare civică și trainingul vocațional."

Programul probațional individualizat pentru minori este structurat pe două domenii de conținut: educație moral civică și training vocațional, ambele domenii fiind detaliate pe mai multe unități tematice care aprofundează aspecte precum: dezvoltarea personală, raționamentul moral, implicarea comunitară, rezolvarea de probleme, identitatea vocațională, planul de carieră. Ambele domenii de conținut implică un proces îndelungat, care are nevoie de consolidare pe parcursul întregii vieți, însă temele propuse asigură exersarea unor abilități și deprinderi de comportament civic, activ, responsabil și pro-social (20 ședințe de bază + 7 ședințe de consolidare sau exerciții de implicare comunitară).

Prin aplicarea programului de formare civică se urmărește conștientizarea de către minor a consecințelor legale și sociale la care se expune în cazul săvârșirii de infracțiuni și responsabilizarea acestuia cu privire la comportamentul său.

IV. Formarea și valorificarea parteneriatelor în activitatea psihologică a consilierului de probațiune

4.1. Rețeaua instituțiilor psihologice competente în soluționarea diverselor probleme ale subiecților probațiunii

În activitatea psihologică a consilierului de probațiune un element important este *îndrumarea subiectului probațiunii către parteneri* ce i-ar putea sprijini. Consilierul de probațiune este cel care selectează și colaborează cu serviciile psihologice .

Relațiile de parteneriat au ca obiectiv prevenirea recidivei de infracțiune, și reintegrarea în comunitate a subiecților probațiunii. Cu cât subiectul probațiunii are un mediu social mai favorabil, cu atât mai mult își valorifică potențialul său fizic, intelectual și emoțional. Cu cât subiectul probațiunii are un mediu social mai nesigur pentru reintegrarea sa, cu atât mai mult se simte necesitatea unor servicii care ar oferi un mediu social alternativ.

Ulterior, trebuie de determinat dacă există o instituție care poate să-și asume responsabilitatea sau este nevoie de o nouă agenție sau este nevoie de un nou parteneriat. Existența mai multor parteneriate în același domeniu trebuie examinat cu prudență, astfel încât responsabilitățile partenerilor să nu se suprapună.

Criteriile de alegere a partenerilor potențiali trebuie să se refere la scopul parteneriatului și trebuie să includă:

- competența lor și resursele mai ample, inclusiv dacă e cazul, capacitatea de conducere;
- accesul la informație;
- acoperirea pe care o prezintă la fața locului (adică, dacă acoperă timpul corect și mărimea teritoriului);
- caracterul acceptabil/ legitim pentru efectuarea rolului său, inclusiv anumită independență;
- pregătirea lor de a colabora în baza unui echilibru adecvat al puterii economice sau organizatorice și expertiză între parteneri;
- un echilibru adecvat între independență și implicare, fie în lumea politică sau sectorul privat;
- coinciderea scopurilor parteneriatelor cu responsabilitățile existente;
- dispunerea de motivare suficientă profesională, sau personală de asumare a responsabilității;
- potențialul lor de a explora noi metode de activitate atât la faza începătoare, cât și pe parcursul existenței parteneriatului.

Activitatea de asistență și consiliere se va realiza pe baza unui plan de asistență și consiliere adaptat nevoilor individuale ale subiectului probațiunii. Nevoile identificate pot fi acoperite numai prin intervenția consilierului de probațiune în colaborare cu organizații neguvernamentale și instituții publice din comunitate. Partenerii ai serviciului de probațiune pot fi:

- direcția asistență socială;
- direcția pentru protecția drepturilor copilului;
- agențiile teritoriale pentru ocuparea forței de muncă;
- organizații nonguvernamentale;
- instituții de învățământ;
- instituții private și agenți economici și chiar persoane individuale.
- Serviciul de Asistență Psihologică.

Relațiile de parteneriat pot să înceapă la diferite etape de identificare și soluționare a problemelor infracționale. La inițierea unei relații de parteneriat, este necesar de a identifica clar natura problemelor care urmează a fi soluționate și de a determina dacă există metodele adecvate de prevenire sau dacă pot fi dezvoltate asemenea metode (vezi schema nr. 1).

Ajutorul pe care subiectul probațiunii îl solicită din partea comunității este diferit, în funcție de problemele/necesitățile cu care se confruntă fiecare persoană în parte și de ceea ce aceasta dorește să realizeze. Prin colaborarea cu instituțiile publice și neguvernamentale subiectul probațiunii va găsi suportul moral cât și social, de a depăși nevoile sale bio-psiho-sociale în raport cu actul de comunicare și relaționare cu comunitatea, în asemenea situații speciale create. În același timp, instituțiile respective, conștientizând faptul că persoanele în conflict cu legea penală ar putea comite alte infracțiuni, în cazul în care acestea nu au nici o susținere din partea statului, ar trebui să se implice mai mult, prin acordarea ajutorului necesar pentru persoanele respective. Important este de a identifica instituțiile în care persoanele în conflict cu legea penală au mai multă încredere și de la care așteaptă ajutorul necesar.

4.2 Atribuțiile serviciului de asistență psihopedagogică (SAP)

Serviciul de asistență psihopedagogică (în continuare SAP) activează în fiecare raion și în municipiu se creează, prin decizia consiliului raional/ municipal, ca instituție publică în subordinea direcției generale raionale/municipale învățământ, tineret și sport, în scopul asigurării și respectării drepturilor copiilor la dezvoltare, educație, protecție, (re) integrare și socializare în comunitate.

Serviciul vizat activează în baza *Regulamentului-cadru cu privire la organizarea și funcționarea Serviciului raional/municipal de asistență psihopedagogică*, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 732 din 16.09.2013.

Psihologii din cadrul Serviciilor de Asistență Psihopedagogică (SAP) oferă servicii tuturor copiilor, ”care din diferite motive sunt marginalizați sau excluși în procesul accederii și realizării unui program de educație obligatoriu”.

În scopul asigurării și protecției drepturilor copilului în conflict cu legea, psihologul din cadrul SAP realizează următoarele activități:

- evaluare psihologică primară și complexă
- acordarea asistenței psihopedagogice copilului și familiei acestuia, după caz, copilului integrat în instituțiile care nu dispun de servicii specializate
- oferirea asistenței metodologice cadrelor didactice, cadrelor didactice de sprijin, psihologilor, altor specialiști și administrației publice locale
- implementare a programelor de incluziune educațională a copiilor în situație de risc, inclusiv a copiilor în conflict cu legea.

În cadrul serviciului mai sunt organizate și activități de sprijin, consiliere, educare pentru persoanele care au în îngrijire copii: ex. părinți, tutori, curatori, asistenți parentali profesioniști, educatori.

Pentru realizarea evaluării psihologice psihologul are dreptul să:

- solicite altor specialiști ce au lucrat cu copilul informații ce țin de experiența copilului (ex. asistenți sociali, avocați, consilieri de probațiune, polițiști, etc.);
- sesizeze organele de resort prin intermediul subdiviziunii raionale/municipale cu atribuții în domeniul învățământului privind situațiile de risc în care se află copilul;
- solicite prestarea evaluării specializate, pe anumite arii de dezvoltare a copilului, de către Centrul Republican de Asistență Psihopedagogică;

În urma evaluării, psihologul elaborează un raport de evaluare psihologică a copilului în conflict cu legea care conține:

- Numele, prenumele copilului;
- Vârsta, sexul copilului;
- Data întocmirii raportului de evaluare;
- Numele, prenumele evaluatorului;
- Indicarea datelor solicitantului evaluării, data și motivul pentru care a fost solicitată evaluarea psihologică;
- Informații despre procedura de evaluare psihologică, testele/metodele/tehnicile aplicate;
- Comportamentele observate în timpul evaluării psihologice;
- Informații adiționale legate de istoria copilului;
- Interpretarea rezultatelor evaluării psihologice;
- Concluzii și recomandări.

Serviciul de asistență psihopedagogică asistă și evaluează copiii referiți de către instituțiile medicale, instituțiile de învățământ, instituțiile de asistență socială, părinții sau reprezentanții legali ai copilului. Serviciul de asistență psihopedagogică examinează și acordă asistență și în cazul adresării personale a elevilor/ tinerilor cu vârsta de peste 16 ani.

Evaluarea psihologică poate fi solicitată și de către procuror în baza ordonanței sau de către instanța de judecată în baza încheierii care sunt acte procedurale obligatorii. În ordonanța procurorului sau în încheierea instanței de judecată vor fi formulate întrebările la care psihologul urmează să-și expună opinia.

Evaluarea psihologică poate fi solicitată și de către consilierul de probațiune atât la etapa întocmirii referatului de evaluare psihosocială, cât și la etapa executării sentinței.

Consilierul de probațiune solicită evaluarea psihologică a copilului în baza unui demers în care se indică scopul solicitării, numărul deciziei de înregistrare ca operator al datelor cu caracter personal și întrebările formulate către psiholog.

În cazul în care psihologul nu dispune de formare și competențele necesare pentru a răspunde la întrebările formulate își va declina competența către un psiholog specializat în evaluarea și asistența copiilor în conflict cu legea. În acest sens, psihologul va informa consilierul de probațiune, avocatul, procurorul sau instanța de judecată care a emis actul cu referire la delegarea competenței față de un psiholog specializat, fiind indicate numele și datele de contact ale psihologului care efectuează evaluarea copilului în conflict cu legea.

4.3 Atribuțiile psihologului școlar

Serviciul de Asistență Psihologică din instituțiile de învățământ preuniversitar reprezintă o structură organizațională a sistemului de învățământ din Republica Moldova, predestinată să asigure prin activități complexe și sistematice dezvoltarea psihică progresivă a copiilor, dezvoltarea capacităților, abilităților și aptitudinilor lor și profilaxia devierilor posibile.

Psihologul școlar este specialistul în psihologie educațională și/sau consiliere psihologică, care:

- investighează problemele de natură psihologică specifice mediului școlar
- explică și promovează înțelegerea procesului de dezvoltare a copilului
- selectează, administrează și interpretează instrumente standardizate de evaluare psihologică
- elaborează și implementează planuri individualizate/de grup cu caracter preventiv și/sau de intervenție
- oferă consiliere psihologică specializată.

Aplicând un set de instrumente de evaluare, psihologul urmărește și realizează următoarele sarcini:

- **Identifică** și analizează problemele de natură psiho-comportamentală ale elevilor care pot interfera cu procesul educațional
- **Stabilește resursele** necesare soluționării problemelor identificate și adoptă decizia de intervenție
- **Evaluează** nevoile, limitele și potențialul elevilor, dezvoltarea cognitivă, afectiv-motivațională și personalitatea copilului
- Prezintă și **explică** profesorilor, părinților și elevilor rezultatele evaluării psihologice și raportează informațiile relevante autorităților responsabile în caz de hărțuire, neglijență sau abuz îndreptat împotriva elevului

- **Colaborează** cu alți specialiști în scopul dezvoltării de strategii și programe educaționale, al elaborării planurilor de dezvoltare/educație individualizată și a proiectării programelor adecvate pentru elevii cu cerințe educative speciale.

4.4 Relația dintre serviciu și criză:

Așa cum societatea noastră evoluează sub influența noilor tehnologii și condițiilor economice și sociale schimbătoare, la fel și mediile noastre ocupaționale, procesele de producție sunt într-o continuă schimbare. Uneori această schimbare poate fi benefică, alteori poate fi stresantă, sau chiar suprasolicitantă.

Atunci când situațiile stresante constante provoacă deziluzionare, epuizare, este posibilă apariția suprasolicitării, ce poate avea ca rezultat șomajul. În această stare, problemele par insuportabile, totul pare sumbru și apar dificultăți în mobilizare, în efectuarea lucrului, datorită lipsei accentuate de energie resimțită atât în plan fizic, cât și psihic. Efectele suprasolicitării afectează mediul ocupațional, relațiile interpersonale și chiar sănătatea. Acesta poate fi depășită prin recăpătarea echilibrului, prin reevaluarea priorităților și acordarea timpului necesar propriei persoane.

Mobbing-ul este o formă de hărțuire psihologică la locul de muncă, manifestată prin umilirea, intimidarea, insultarea, denigrarea și discreditarea, violența verbală și chiar cea fizică exercitată asupra unui angajat de către un superior, un coleg sau un grup de salariați ai aceleiași firme, în mod constant și intenționat.

Acest fenomen cuprinde:

- acțiuni prin împiedicarea salariatului de a se exprima;
- acțiuni privind izolarea salariatului;
- acțiuni ce presupun desconsiderarea salariatului;
- acțiuni de discreditare profesională a salariatului;
- compromiterea sănătății salariatului.

Burn-out-ul sau suprasolicitarea este o stare de „ardere”, epuizare emoțională, mentală și fizică cauzată de stres excesiv și prelungit, manifestându-se prin senzația de copleșeală și incapacitatea de a satisface cererile constante. Pe măsură ce starea de stres se prelungește, se începe pierderea interesului sau motivația care au determinat să adoptarea un anumit rol (angajat, prieten, mamă etc.).

Suprasolicitarea este un proces treptat, care are loc pe o perioadă extinsă de timp. Semnele și simptomele sale sunt subtile la început, dar se înrăutățesc pe măsură ce trece timpul.

SIMPTOME FIZICE	SIMPTOME COMPORTAMENTALE
Senzație de oboseală prelungită și senzația de lipsă de energie	Retragerea față de responsabilități
Imnitate scăzută, stare de rău constantă	Izolare față de ceilalți
Dureri de cap frecventer, dureri musculare și de spate	Amânarea și desfășurarea pe mult timp a anumitor activități
Modificarea apetitului de mâncare și de somn	Folosirea de mâncare, medicamente sau alcool pentru a face față
Semne și simptome emoționale	Revărsarea frustrărilor asupra celorlalți.
Sentiment de eșec și de îndoieli de sine	
Senzația de neajutorare, captivitate	
Pierderea motivației	
Perspectiva aspră vieții e din ce în ce mai cinică și negativă	
Satisfacție scăzută de sentimentul de împlinire	

Cauzele provenite din mediul ocupațional:

- senzația de control minim asupra activităților;
- lipsa recunoașterii sau a recompenselor pentru munca de calitate ;
- cerințele sunt prea multe sau neclare;
- desfășurarea unei activități monotone sau lipsită de provocări ;
- efectuarea activităților într-un mediu haotic sau cu nenumărate presiuni.

Cauzele provenite din stilul de viață:

- lipsa relaxării și socializării;
- așteptările altor persoane față de propria persoană ;
- asumarea prea multor responsabilități, fără nici un ajutor de la ceilalți ;
- lipsa somnului eficient ;
- lipsa relațiilor apropiate, de susținere.

Cauzele provenite din trăsăturile de personalitate:

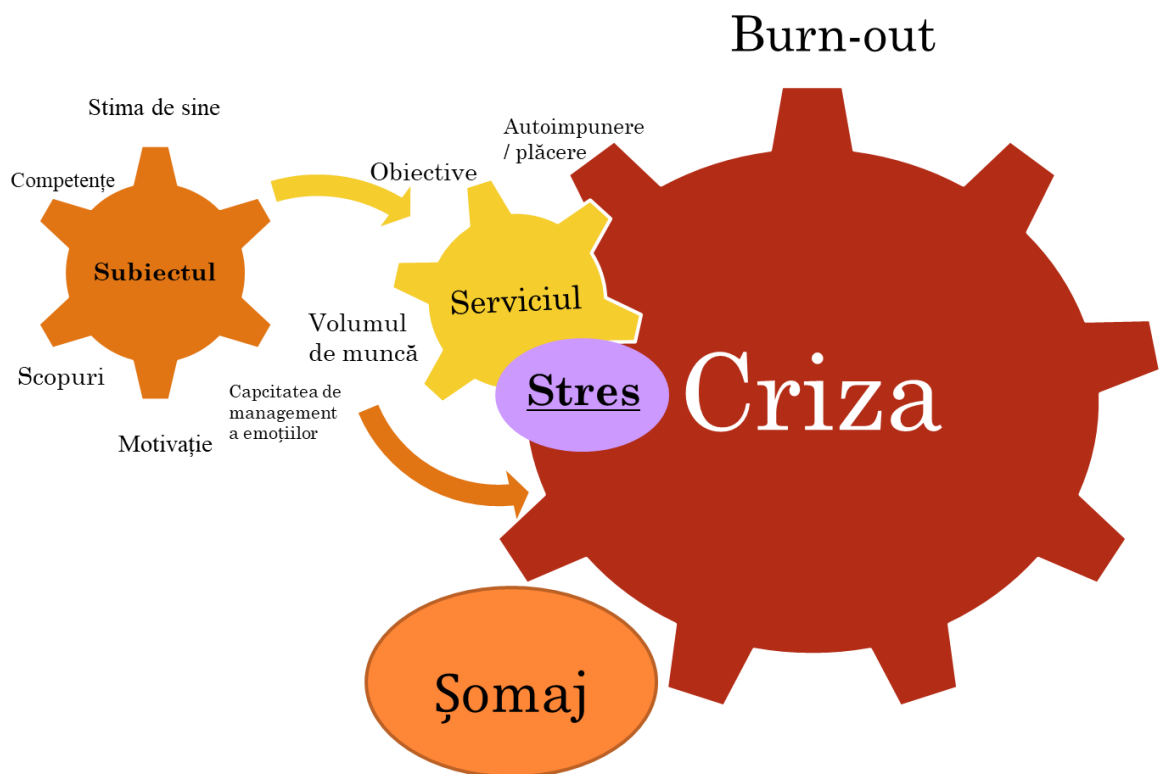
- tendințe perfecționiste-niciodată nu este suficient de bine ;
- perspectiva pesimistă asupra propriei persoane și asupra lumii ;
- nevoia de a deține controlul;
- dorința de autorealizare.

Șomajul este termenul folosit în cazul lipsei ocupației plătite, locurilor de muncă pentru forțele apte și calificate corespunzător muncii.

- **Șomajul voluntar** - șomaj care descrie situația în care oamenii apti de muncă nu doresc să lucreze, deoarece dețin suficiente resurse materiale;
- **Șomajul involuntar** - (forțat) descrie situația în care oameni apti de muncă doresc să se angajeze, dar nu găsesc locuri de muncă disponibile.

Relația dintre serviciu și criză:

Criza este o stare de dezorganizare, de disfuncționalitate a personalității, în care se poate afla, la un moment dat, o persoană nevoită să se confrunte cu anumite probleme cărora nu le poate face față în mod adecvat și care-i produc îngrijorare, anxietate și stres. Este o stare de dezechilibru intern care rezultă în urma agresării persoanei de către un eveniment stresant, perceput de către persoana în cauză ca fiind de o gravitate și noutate ieșită din comun.

TEHNICI DE LUCRU CU CRIZA DE SERVICIU

1. Tehnica progresivă musculară este o tehnică de relaxare inițiată de medicul Edmund Jacobson. Această tehnică constă în alternarea relaxării și a tensionării principalelor grupe de mușchi din corp și este utilizată în managementul anxietății.

Obiectivul principal a acestui antrenament este inducerea relaxării musculare și eliberarea tensiunii din corp, și totodată dobândirea unei stări de echilibru interior.

Prin alternarea încordării și a relaxării diferitelor grupe musculare puteți să observați diferența dintre starea de tensiune și cea de relaxare.

Printre alte beneficii se numără:

- reducerea stresului și a anxietății;
- eliminarea tensiunii musculare;
- dobândirea unui somn profund și odihnitor;
- instalarea unei stări de liniște;
- ameliorarea durerilor de cap (migrene) etc.

2. Tehnici de învățare a gestionării eficiente a timpului:

- modalități de programare eficientă a fiecărei zi sau chiar a unei săptămâni, cu ajutorul planului curent și orarul unei zile;
- modalități de evitare a procrastinării;
- căi de planificare corectă a activităților, sarcinile, etc.

3. Tehnica desensibilizării sistematice:

- Destructurarea legăturii condiționate realizate de subiect între o situație sau un stimul particular și starea de anxietate.
- Subiectul trebuie să se confrunte cu situația care îi provoacă reacția fobică, aflându-se în stare de relaxare.
- În cazul desensibilizării în plan imaginativ, subiectul, aflat în stare de relaxare musculară, își închipuie că se confruntă cu situația fobică, fiind calm și liniștit. Dacă începe să devină anxios, el trebuie să se retragă în plan mental din situația anxiogenă și să se imagineze pe sine într-o ambianță liniștitoare.
- Într-o primă etapă, subiectul își va însuși tehnicile de relaxare;
- A doua etapă se va trece la desensibilizarea propriu-zisă, în cadrul căreia subiectul va pendula între vizualizarea unei anumite scene anxiogene și relaxare.
- Desensibilizarea în plan real presupune confruntarea directă cu situația generatoare de teamă și retragerea efectivă, fizică din aceasta, în momentul accentuării anxietății.

4. Tehnica: "Căutarea și evaluarea dovezilor":

Subiectul notează gândul negativ și identifică distorsiunea care stă la baza acestuia;

Identifică pe ce se bazează acest gând atunci când consideră că este adevărat;

Își adresează întrebări pentru a privi lucrurile din altă perspectivă.

Multe persoane își închipuie că, dacă ei se simt rău, situația chiar se înrăutățește fără a verifica dacă acest lucru este adevărat. La o examinare mai atentă a faptelor, subiectul va începe să privească lucrurile din altă perspectivă. Să examineze, de pildă, gândul: „Eu nu fac niciodată nimic bine. Sunt un ratat”. În acest caz, subiectul trebuie să-și adreseze întrebări de genul: „Oare este adevărat că eu nu fac nimic bine, niciodată? Care ar fi lucrurile în care excelez? Care sunt cele pe care nu le fac suficient de bine?”.

FIȘA DE EVALUARE PSIHOSOCIALĂ A CONDAMNATULUI (ADULT)**I. Date de identificare:**

Numele _____

Prenumele _____

Data și locul
nașterii _____

Domiciliul _____

Starea sănătății beneficiarului:

Sănătos / boli cronice / boli ereditare / boli venerice / alcoolism / drog / grad de dezabilitate

Comentarii _____

II. Nivelul de instruire:

Studii (anul finisării studiilor, localitatea)

- Medii _____
- Superioare incomplete _____
- Instruire profesională _____
- Alte comentarii _____

Locul de muncă în
prezent _____**III. Date despre familia de origine:**

Părinții:

Tata: Numele _____ Prenumele _____

Mama: Numele _____ Prenumele _____

IV. Starea civilă:

- Celibatar •
- Concubinaj •
- Separat •
- Divorțat • Numele soției/soțului _____ Nr. copii _____
- Căsătorit • Numele soției/soțului _____ Nr. copii _____

Relații dintre membrii familiei

- relații tensionate •
- conflicte violență •
- relații armonioase •
- izolarea socială a familiei •

Alte persoane (fizice sau juridice) cu care se menține legătura, persoane de încredere:

1. _____ Adresa _____
ocupația _____2. _____ Adresa _____
ocupația _____**V. Condiții de trai:**

☐ apartament privatizat	☐ Nr. de odăi _____
☐ sector particular	☐ Nr. persoanelor care locuiesc:
☐ apartament în chirie	☐ adulți •
☐ cămin	☐ copii minori •
☐ nu are loc de trai	

VI. Starea materială:

Bunuri în proprietate: _____

Veniturile familiale: _____

- venitul lunar _____
- salarii _____
- alocații (indemnizații, ajutoare sociale) _____
- alte venituri _____
- Administrarea veniturilor familiei _____

VII. Date privind comportamentul beneficiarului:

- petrecerea timpului liber _____
- comunicarea cu semenii _____
- tipologia beneficiarului delincvent _____
- condamnări suferite de copil (pentru ce fapte, durata condamnării și felul ei, în ce perioadă): _____

VIII. Actele prezente

- buletinul de identitate _____
- livretul militar _____
- certificatul de naștere _____
- grupa sanguină _____
- alte acte _____

IX. Necesități identificate

- perfectarea actelor de identitate _____
- angajare în câmpul muncii _____
- loc de trai temporar _____
- asistență juridică _____
- orientare _____

profesională _____

- altele _____

X. Diagnoză socială_____

Consilier de probațiune _____

„_____” _____ 201_

FIȘA DE EVALUARE PSIHOSOCIALĂ A CONDAMNATULUI MINOR

Numele _____

Prenumele _____

Data nașterii _____

Locul nașterii _____

Domiciliul _____

I. Date despre familia beneficiarului:

- normal constituită
- dezorganizată prin divorț
- concubinaj
- celibatar

Frați/surori relațiile dintre ei: _____

Alte rude care au trăit în familie: _____

Părinți:

Tata:

Numele _____ prenumele _____

Data nașterii _____

- profesia / meseria / ocupația pe care o practică _____
- locul de muncă _____
- lucrează ocazional / sezonier / pensionar de vârstă / de boală / șomer _____
- decedat în anul _____ cauza _____
- decăzut din drepturi părintești _____

Starea de sănătate a tatălui:

- sănătos / suferințe cronice / boli ereditare / alcoolism / drog / boli venerice

Mama:

Numele _____ prenumele _____ Data nașterii _____

- profesiunea / meseria / ocupația pe care o practică _____
- locul de muncă _____
- lucrează ocazional / sezonier / pensionar de vârstă / de boală / șomeră _____
- decedată în anul _____ cauza _____
- decăzută din drepturi părintești _____

Condamnări suferite de părinți (care dintre părinți, pentru ce fapte, durata condamnării și felul ei, în ce perioadă): _____

Starea de sănătate a mamei:

- sănătoasă / suferințe cronice / boli ereditare / alcoolism / drog / boli venerice

II. Climatul psiho-social al familiei:

Atitudinea mamei față de copil:

- nu pune probleme deosebite
- neglijare
- abuz fizic

- abuz psihologic
- abuz sexual
- alte situații _____

Atitudinea copilului față de mamă _____

Atitudinea tatălui față de copil:

- nu pune probleme deosebite
- neglijare
- abuz fizic
- abuz psihologic
- abuz sexual

alte situații _____

Atitudinea copilului față de tată _____

Atitudinea părinților față de școală și față de viitorul copilului: _____

Conduita morală a părinților în familie, în societate, la locul de muncă: _____

Situația părinților în comunitatea în care trăiesc: _____

Comportarea/ relațiile părinților între ei: _____

Climatul afectiv din familie între:

- părinți: _____
- copii: _____
- părinți și copii: _____

III. Starea materială a familiei:

Bunuri în proprietate: _____

Veniturile familiale: _____

- venitul lunar _____
- salarii _____
- alocații (indemnizații, ajutoare sociale) _____
- alte venituri _____
- exploatarea copiilor în scopul obținerii veniturilor _____

Administrarea veniturilor familiei _____

IV. Situația școlară a copilului:

Reușita școlară:	☐	rea	☐	medie	☐	bună	☐	foarte bună
Frecvența la lecții:	☐	rea	☐	medie	☐	bună	☐	foarte bună
Relația cu învățătorii:	☐	rea	☐	medie	☐	bună	☐	foarte bună
Poziția în colectivul clasei:	☐	rea	☐	medie	☐	bună	☐	foarte bună

V. Date privind comportamentul copilului:

- petrecerea timpului liber _____
- comunicarea cu semenii _____
- tipologia minorului delincvent _____
- ascultarea la comisiile pentru minori _____
- condamnări suferite de copil (pentru ce fapte, durata condamnării și felul ei, în ce perioadă): _____

VI. Date privind familia lărgită:

Bunicii materni (numele, prenumele, domiciliul) _____

Bunicii paterni (numele, prenumele, domiciliul) _____

Alte rude (mătușă, unchi ...) _____

Atitudinea familiei lărgite față de situația copilului _____

VII. Date privind rețeaua socială a copilului și a familiei (vecini, școala, policlinica, poliția, etc.)

Persoane de încredere:

Cercul de prieteni:

VIII. Cultul familiei și a copilului (etnie, tradiții, religie) _____

IX. Date privind starea sănătății copilului:

sănătos / boli cronice / boli ereditare / alcoolism / drog / boli venerice / grad de invaliditate

X. Diagnoză socială

Consilier de probațiune _____

„_____” _____ 201_

Evaluarea riscului (analiza factorilor criminogeni)

Sursele de informații: <i>Comunicarea cu condamnatul (NPP)</i>		
Factori statici		
Factori criminogeni	Indicatorii factorilor criminogeni	Nivelul de influență a factorului criminogen la sporirea riscului de recidivă și pericolului social
Cariera infracțională	Numărul condamnărilor	
	Pattern infracțional	Descriere:
Infracțiunea comisă	Infracțiunea propriu-zisă (timp, loc, circumstanțe)	Descriere:
	Recunoaștere și Negare	Descriere:
	Rolul în presupusa infracțiune	
Factori dinamici		
Locul de trai	Statutul regiunii / regiunea geografică	Descriere:
	Domiciliul	Descriere:
	Condițiile de trai	Descriere:
Mediul social	Relații în familie	Descriere:
	Valori familiale/ Norme de educație	Descriere:
	Relația cu familia lărgită	Descriere:
	Implicarea familiei în soluționarea problemelor	Descriere:
	Poziția familiei în societate / Atitudinea vecinilor față de client	Descriere:
Prietenii și apartenența la grupul potențial infracțional	Are prieteni cu potențial infracțional	
	Poziția în cercul de prieteni/grup infracțional	Descriere:
	Infracțiune comisă în grup	Descriere:
	Cauza apartenenței (interesele, beneficiile)	Descriere:
	Relațiile pînă și după infracțiune	Descriere:
Situția legată de lucru și de nivelul de educație/ instruire	Serviciul după capacitate, studii, specialitate	Descriere:
	Studii/educației/instruirii (abandon școlar)	Descriere:
Situția financiară	Surse materiale, financiare	Descriere:
	Situția financiară are tangență cu infracțiunea comisă	Descriere:
	Datorii	Descriere:
Consumul de alcool	Clientul consumă alcool	
	Cît consumă pe săptămînă	Descriere:
	Există legătură între consumul de alcool și infracțiunea comisă	Descriere:
	Estimarea riscului	Descriere:
	Motivația pentru schimbare	Descriere:

	Tratamente de dezalcoolizare anterioare (succes/insucces)	Descriere:
Consumul de droguri	Cientul consumă droguri	
	Tipul de drog	Descriere:
	Frecvența utilizării	Descriere:
	Vârsta la prima întrebuințare	Descriere:
	Sursa obținerii	Descriere:
	Cu cine îl consumă	Descriere:
	Există legătură între consumul de alcool și infracțiunea comisă	Descriere:
	Estimarea riscului	Descriere:
	Motivație pentru schimbare	Descriere:
	Tratamente anterioare (este la evidență la Dispensarul Narcologic)	Descriere:
Dependență de jocuri de noroc	Joacă clientul	
	Legătura cu infracțiunea comisă	Descriere:
	Sursele obținerii banilor	Descriere:
	Estimarea riscului	Descriere:
	Motivația pentru schimbare	Descriere:
Factori personali		
Bunăstarea emoțională	Starea psihologică (în general)	Descriere:
	Starea psihologică în timpul interviului	Descriere:
	Diagnoza psihică	Descriere:
	Satisfacție psihologică	Descriere:
Atitudini	Atitudinea față de victimă pînă/după	Descriere:
	Atitudinea față de crimă pînă/după	Descriere:
	Recunoaște, conștientizează	Descriere:
	Regretă	
Model de gândire	Impulsiv (acțiuni neplanificate, spontane) sau Planificat (acțiuni planificate, pregătite)	Descriere:
	Abilități sociale	Nu Da
	Dominant (împune părerea)	Descriere:
	Manipulator	Descriere:
	Influențabil	Descriere:
	Pro-social/antisocial	Descriere:

FACTORII CRIMINOGENI

N/o	Factori	Scăzut	Mediu	Ridicat
1	Evoluția activității infracționale			
2	Infrecțiunea săvârșită			
3	Domiciliul			
4	Mediul social			
5	Prieteni, apartenența la grup de prieteni cu potențial criminogen			
6	Situația financiară			
7	Studii / ocupație			
8	Alcool			
9	Narcotice			
10	Jocuri de noroc			
11	Starea emoțională			
12	Atitudinea			
13	Gândirea			
Cercul de schimbare				

Responsivity: (cum reacționează condamantul, atitudinea lui, gândire, conștientizarea celor întâmplate)

Motivarea: (Are dorință de a se schimba. Care este motivația pentru schimbare, de dragul ce sau a cui dorește să se schimbe)

Posibilități: (posibilitățile condamnatului de a se schimba: materiale (bani), spirituale (dezvoltarea intelectuală), stil de viață (acționează sau gândește mai mult)

Concluzii: (a se indica riscul de recidivă, factorii)

Opinia consilierului de probațiune: (a se indica la ce stadiu a cercului de schimbare se află condamantul)

Ce trebuie să întreprindă condamantul, sau ce acțiuni trebuie întreprinse față de el, pentru a diminua riscul recidivei

Consilier de probațiune _____

**Planul de probaţiune
privind resocializarea condamnatului**

1. Introducere:

-
- numele, prenumele, data şi locul naşterii a condamnatului (adult/minor):

 - infracţiunea săvârşită şi numărul hotărârii instanţei:

 - sancţiunea aplicată, şi măsurile şi/sau obligaţiile impuse de instanţă:

 - perioada de supraveghere, menţionându-se data începerii şi încetării acesteia:

2. Necesităţile sau problemele identificate:

Şcolarizare	Da ☐	Nu ☐	
Cursuri de orientare profesională	Da ☐	Nu ☐	
Plasare în câmpul muncii	Da ☐	Nu ☐	
Asistenţă juridică	Da ☐	Nu ☐	
Perfectarea actelor de identitate	Da ☐	Nu ☐	De specificat _____
Asistenţă medicală	Da ☐	Nu ☐	
Dependenţa de droguri sau alcool	Da ☐	Nu ☐	De specificat _____
Recuperare psihologică	Da ☐	Nu ☐	
- Formă de plasament: adopţie , tutelă , curatelă , instituţionalizare

Altele _____

3. Riscul săvârşirii unor noi infracţiuni/riscul de a pune în pericol siguranţa publică. Analiza factorilor şi gradul riscului de recidivă:

4. Scopul şi frecvenţa întrevederilor dintre consilier şi condamnat:

5. Implicarea condamnatului în diverse programe dezvoltate de structuri guvernamentale şi nonguvernamentale: _____

I. Măsurile de supraveghere					
Nr.	Măsurile planificate	Acțiuni întreprinse	Termenul	Rezultatul	
	Controlul comportamentului	- prezentarea la BP - vizite la domiciliu - discuții telefonice cu membrii familiei - solicitarea informației de la polițistul de sector			
	Verificarea comportamentului condamnatului în societate	Discuții cu familia lărgită și stabilirea faptului cum relaționează cu cei din jur, anturajul în care este integrat			
	Controlul săvârșirii contravențiilor administrative, infracțiunilor de către condamnat				
	Verificarea respectării de către condamnat a obligației impuse de instanța de judecată: de a nu părăsi domiciliu fără permisiunea organului competent	- Vizite la domiciliu - Solicitarea informației de la Inspectoratul de poliție, dacă în privința condamnatului nu au intervenit schimbări ce țin de domiciliul acestuia			
II. Probleme identificate în vederea resocializării					
Nr.	Problema	Măsurile planificate	Acțiuni întreprinse	Termenul	Rezultatul

Condamnat _____

Consilier de probațiune _____

BIBLIOGRAFIE

1. Cebotari S., Oancea G., Program de diminuare a agresivității. Chișinău, 2016.
2. Săsărman M., Chișcu A., *Manual de intervenție pentru reducerea comportamentelor pre-delicvenționale și infracționale ale copiilor și adolescenților aflați la risc*. Chișinău, 2016.
3. Săsărman M., Preda R., *Ghid de lucru cu persoanele care execută o pedeapsă privativă de libertate*. Chișinău, 2016.
4. Martinsen T., coord., *Programul de reducere a abuzului de substanțe*. Norvegia 2016.
5. Manualul formatorului, *Program de reabilitare „Drink and Drive”*, Cartea Juridică, Chișinău, 2017.
6. Bodrug-Lungu V., coord. Manual de instruire a specialiștilor în lucrul cu agresorii familiali. Chișinău, 2017.
7. Manualul formatorului, *Motivația spre schimbare*. Ventspils, 2007/2008.
8. Ekman P. *Emoții date pe față*. București: Trei, 2012. 352 p.
9. Reber, A. S. *Dictionary of Psychology*. London: Penguin Books, 1985
10. Șchiopu, U. (coord), *Dictionar de psihologie*, București: Editura Babel, 1997, 721 p.
11. Racu Iu., Munteanu E. *Stările depresive la adolescenți*. In: Diminuarea violenței în sistemul educațional: probleme și perspective de soluționare: materialele conf. șt. intern. (2012; Chișinău). Ch.: Garomont-Studio, 2012, p.376-383.
12. Фрейд З. *Психология «Я» и защитные механизмы*. Москва: Наука, 1993.
13. D. Ardeleanu. Reintegrarea socială a persoanelor liberate din locurile de detenție; Chișinău 2009;
14. Ulianoschi X , Ghidul consilierului de probațiune, Chișinău 2004;
15. Абрамова Г. С. Практическая психология Екатеринбург 1999Б;
16. Victor Zaharia, Manualul consilierului de probațiune, 2011.